

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 5-6 grudnia 2014 r. na kierunku „pielęgniarstwo” prowadzonym w ramach obszaru nauk medycznych, nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej na poziomie studiów pierwszego stopnia o profilu praktycznym realizowanych w formie stacjonarnej i niestacjonarnej w Instytucie Ochrony Zdrowia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. prof. Edwarda Szczepanika w Suwałkach.

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: dr hab. n. med. Jerzy Wójtowicz, członek PKA

członkowie: prof. dr hab. n. med. Piotr Kurnatowski (ekspert PKA)

dr hab.n.hum. Maria Kózka (ekspert PKA)

mgr Wioletta Marszelewska (ekspert PKA ds. formalno-prawnych);

Paulina Tarnowska przedstawiciel PSRP (ekspert studencki PKA)

Krótką informacja o wizytacji

Należy wskazać przesłanki wizytacji (własna inicjatywa PKA, wniosek ministra, wniosek uczelni) oraz czy jest to pierwsza czy kolejna wizytacja (w tym przypadku informacje, w którym roku została przeprowadzona i jakie były jej wyniki przedstawić w **Załączniku nr 3**)

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z przepisami i obowiązującą procedurą. Raport Zespołu Oceniającego został opracowany na podstawie raportu samooceny, przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, przeprowadzonej hospitacji zajęć.

Ocena jakości kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo” prowadzonym w Instytucie Ochrony Zdrowia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2014/2015. Polska Komisja Akredytacyjna po raz drugi oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku. Wynikało to w związku z upłynięciem okresu na jaki została wydana ocena na wyżej wymienionym kierunku studiów.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu wizytującego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, analizy prac dokumentujących osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia, w tym prac dyplomowych, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni i Instytutu, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac dyplomowych.

Władze Uczelni i Instytutu stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu wizytującego.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku sformułowana przez jednostkę.

Zarówno w raporcie samooceny jak i w czasie wizyty uczelnia nie przedstawiła przyjętej misji, a jedynie strategię rozwoju na lata 2012-2106. Strategia rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach na lata 2012-2016 została przyjęta Uchwałą nr 26 Senatu z dnia 20 marca 2012 roku, a kierunki rozwoju zostały wskazane w Uchwale z 29 marca z 2012 rok w sprawie głównych kierunków działalności PWSZ w Suwałkach. W wymienionych dokumentach określono, że rozwój uczelni będzie zmierzać między innymi do:

- dostosowania systemu kształcenia na poziomie regionu i rynku pracy,
- wysokiej jakości kształcenia na poziomie akademickim,
- współpracy z instytucjami akademickimi i badawczymi w Polsce i zagranicą,
- uruchomienia nowych kierunków studiów i specjalności,
- osiągnięcia większej liczby studentów,
- uczestnictwo w projektach i programach krajowych i zagranicznych,
- wysokiego poziom kwalifikacji pracowników,
- poprawy skuteczności administracji,
- dobrych warunków studiowania,
- zwiększenia kwalifikacji kadry prowadzącej zajęcia

W zakresie rozwoju kierunku studiów w raporcie samooceny wskazano na poprawę jakości kształcenia poprzez doposażenie pracowni badania fizykalnego, rozwój kadry dydaktycznej poprzez uzyskanie stopni naukowych oraz popularyzację nauki i edukacji poprzez organizację konferencji naukowych.

Przyjęta w drodze Uchwały Nr 26 Senatu Uczelni z dnia 20 marca 2012r. strategia rozwoju jest sformułowana z bardzo szczegółowym określeniem celów strategicznych i wskazania osób odpowiedzialnych za ich realizację (strategia na lata 2012-2016). Koncepcja kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo” w PWSZ w Suwałkach jest spójna z przyjętą przez uczelnie strategią rozwoju. Uwzględnia dostosowanie kształcenia do potrzeb regionu, doskonalenie jakości kształcenia i poprawę warunków studiowania i kwalifikacji kadry.

Zgodnie z postanowieniami statutu podstawową jednostką organizacyjną Uczelni jest Instytut. Instytut Ochrony Zdrowia nie posiada własnej misji i strategii ale funkcjonuje w oparciu o ogólną strategię rozwoju odnoszącą się do całej Uczelni.

Procedury związane z utworzeniem kierunku zostały zachowane, tj. odbywały się zgodnie z zapisami Statutu, po pozytywnym zaopiniowaniu dokumentów przez Senat (uchwałą Senatu z dnia 25 stycznia 2006 r.) oraz skierowaniu przez Rektora Uczelni stosownego wniosku do ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego. Uczelnia uzyskała uprawnienie do prowadzenia kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo” decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Nr DSW-2-BR-4002-140/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.

W sylabusach do przedmiotów Uczelnia nie przedstawiła różnorodności i innowacyjności oferty kształcenia np. nauczanie PBL, wykorzystanie interaktywnych metod nauczania, czy przygotowanie studentów do egzaminu dyplomowego z wykorzystaniem

egzaminu standaryzowanego OSCE i jego modyfikacji Mini-Cex wskazanych w standardach kształcenia. W raporcie samooceny uczelnia wskazała na prowadzenie w roku akademickim 2014/2105 zajęć z przedmiotu Zdrowie Publiczne z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Brak jednak informacji w tym zakresie w sylabusie do przedmiotu i wytycznych w zakresie realizacji tej formy zajęć. W czasie wizyty nie udostępniono członkom zespołu materiałów edukacyjnych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość z tego przedmiotu. Z dniem 17 listopada 2104 roku Rektor PWSZ w Suwałkach podpisał Zarządzenie nr 85/2014 roku w sprawie powołania uczelnianego koordynatora wdrażania, przygotowania oraz realizacji studiów z wykorzystaniem technik i metod na odległość (e- learning). W zarządzeniu zostały określone zadania dla koordynatora tj. nadzór, ustalenie harmonogramu prac związanych z realizacją wdrożenia, organizowanie szkoleń z zakresu e- learningu.

Koncepcja kształcenia na kierunku „pielęgniarstwo” jest spójna z misją i strategią Uczelni. W z elementów przedstawionej przez Uczelnię strategii jest dalsze rozwijanie bazy dydaktycznej oraz rozwój kadry akademickiej. Działania te pozwolą na uruchomienie zaplecza dla rozwoju nauczania mając za cel zapewnienia wysokiego poziomu realizacji przyszłych świadczeń medycznych przez abiturientów Uczelni. Elementami realizacji mają być działania obejmujące analizę najnowszej problematyki społecznej, ogólnomedycznej jak również położniczej. Rozwój różnych form działalności dydaktycznej pozwoli na rozwijanie kreatywności wobec spraw ludzkich i problemów społecznych

W procesie kształtowania koncepcji kształcenia biorą udział interesariusze wewnętrzni (kadra zarządzająca kierunkiem, nauczyciele i studenci) i zewnętrzni interesariusze (Dyrektorzy Szpitala Wojewódzkiego w Suwałkach, Przewodnicząca Okręgowej Izby Pielęgniarek i Położnych). Wskazani interesariusze zewnętrzni wchodzi w skład powołanego przez Rektora Konwentu i Komisji ds. Jakości Kształcenia. Ponadto Uczelnia podpisała szereg długoterminowych umów z zakładami opieki zdrowotnej na terenie Suwałk i okolic. W zakładach tych w całości realizowane jest kształcenie praktyczne, które pozwala na długofalową współpracę między studentem a potencjalnym pracodawcą. Brak jednak udokumentowania udziału interesariuszy zewnętrznych w tworzenie koncepcji kształcenia na kierunku pielęgniarstwo. W kompetencjach Konwentu określonego w Regulaminie nie ma zapisu o ich wpływie na jakość kształcenia i tworzenie koncepcji kształcenia.

Przedstawiciele studentów są członkami w Senacie, Radzie Instytutu, Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Udział przedstawicieli studentów w Senacie i Radzie Instytutu jest nie mniejszy niż 20%, co jest zgodne z art. 61 ust. 3 oraz art. 67 ust. 4 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Dodatkowo obecność studentów w Komisji ds. Jakości Kształcenia zapewnia par. 5 ust. 3 pkt. 2 Załącznika do Uchwały nr 11/2014 PWSZ w Suwałkach z dnia 25 marca 2014 roku w sprawie zatwierdzenia Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA obecni członkowie Samorządu Studenckiego podkreślili, że mają możliwość wyrażania opinii oraz zgłaszania postulatów w każdym z wyżej wymienionych organów. Posiedzenia stanowią forum wymiany poglądów dotyczących wizji koniecznych zmian odnoszących się do sytuacji wewnątrz Uczelni. Należy jednak podkreślić, że faktyczny udział przedstawicieli studentów był do tej pory znikomy i sprowadzał się głównie do formalnego zatwierdzenia określonych dokumentów, czego główną przyczyną jest zadowolenie z planów i programów kształcenia, które w ich ocenie nie wymagają zmian.

Studenci wizytowanego kierunku nie mają świadomości na temat możliwości uczestniczenia w koncepcji kształcenia. Nie wiedzą, jakie organy na Uczelni zajmują się tworzeniem programu studiów oraz do kogo mieliby się udać, żeby zgłosić swoje ewentualne uwagi związane z procesem kształcenia. Dotychczas takie spostrzeżenia były zgłaszane nieformalnie prowadzącym zajęcia. Rola studentów ogranicza się głównie do wypełniania ankiet oceniających nauczycieli akademickich, przeprowadzanych każdorazowo po zakończeniu zajęć w danym semestrze lub roku. Jednocześnie studenci podczas spotkania dobrze ocenili realizowane plany i programy nauczania.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego znaczący

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Koncepcja kształcenia na kierunku pielęgniarstwo jest spójna z bardzo ogólną strategią rozwoju uczelni. Przyjęta koncepcja znajduje potwierdzenie w opracowanych programach kształcenia, w którym zawarto treści wskazujące na dostosowanie tych programów do potrzeb regionu. W przedstawionej koncepcji kształcenia brak jednak określenia możliwości kreowania rozwoju absolwentów studiów oraz innowacyjnej oferty kształcenia.

2. W procesie ustalania koncepcji kształcenia uczestniczą interesariusze wewnętrzni - nauczycieli akademicy i studenci, którzy są zaangażowani w prace programowe i doskonalenie procesu dydaktycznego. W przyjętej koncepcji kształcenia uwzględniono udział interesariuszy zewnętrznych tj. przedstawiciele zakładów opieki zdrowotnej, samorządu zawodowego i władz lokalnych. Brak jednak potwierdzenia ich rzeczywistego udziału w tworzeniu koncepcji kształcenia na kierunku pielęgniarstwo. Przedstawiciele studentów zasiadają w organach kolegialnych jednostki oraz w organach wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Opiniują wszelkie akty prawne dotyczące środowiska studenckiego na Uczelni. Studenci wizytowanego kierunku nie mają świadomości na temat możliwości uczestniczenia w koncepcji kształcenia.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie

Efekty kształcenia na kierunku studiów stacjonarnych pierwszego stopnia oraz niestacjonarnych pierwszego stopnia tzw. pomostowych na kierunku pielęgniarstwo odnoszą się do Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego zamieszczonych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 roku (Dz.U z 2011r., poz.1520) oraz standardów kształcenia dla kierunku studiów pielęgniarstwo określonych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012 roku (DZ. U. z 2012 r., poz. 631) w sprawie standardów kształcenia dla kierunków studiów: lekarskiego, lekarsko-dentystycznego, farmacji, pielęgniarstwa i położnictwa. Program kształcenia zostały opracowane na podstawie uchwały nr 29 Senatu PWSZ w Suwałkach z dnia 20 marca 2012 roku w sprawie wytycznych dla Rad Instytutów w sprawie warunków jakim powinny odpowiadać plany studiów i programy kształcenia na studiach I stopnia i zostały zatwierdzone na podstawie Uchwały nr 40 Senatu PWSZ w Suwałkach z dnia 29 maja 2012 roku sprawie zatwierdzenia programów kształcenia z uwzględnieniem KRK. Opracowane ogólne i szczegółowe efekty kształcenia odnoszą się do studiów o profilu praktycznym. Efekty kształcenia na studiach pierwszego stopnia (wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne) zostały określone ogólnie dla kierunku, dla poszczególnych grup

nauk tj. podstawowe, społeczne w zakresie podstawowej opieki pielęgniarskiej i w zakresie specjalistycznej opieki pielęgniarskiej oraz poszczególnych przedmiotów. Program kształcenia na kierunku studiów pielęgniarstwo studia pierwszego stopnia stacjonarne i niestacjonarne tzw. pomostowe realizowany jest z wykorzystaniem różnych form zajęć tj.: wykłady, ćwiczenia audytoryjne, zajęcia laboratoryjne, pracownie specjalistyczne, zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe. Ze względu na profil praktyczny ocenianego kierunku studiów szczególnie istotne znaczenie ma obszar kształcenia praktycznego, którego celem jest kształtowanie i doskonalenie przez studentów zdobytej wiedzy oraz umiejętności praktycznego jej wykorzystania. Kształcenie praktyczne realizowane jest w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, hospicjach, z którymi Uczelnia podpisała porozumienia (Centrum Medyczne ZOZ w Olecku „Olmedia”, SPZOZ w Sejnach, SPZOZ w Augustowie, SPZOZ Ośrodek Rehabilitacji w Suwałkach, 108 Szpital Wojskowy w Ełku, NZOZ Medycyny Szkolnej i Promocji Zdrowia „Sanitas”, SPZOZ Paliatywny w Suwałkach, NZOZ Pielęgnarek Środowiskowo-Rodzinnych w Zaśnie gmina Filipów, Szpital Wojewódzki im. L. Rydygiera w Suwałkach, Specjalistyczny Psychiatryczny SPZOZ w Suwałkach). Realizowany program kształcenia uwzględnia oczekiwania rynku pracy i umożliwia uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu pielęgniarki we wszystkich krajach członkowskich UE.

Opis efektów kształcenia znajduje się na stronie internetowej uczelni. Każdy nauczyciel na pierwszych zajęciach jest zobowiązany do poinformowania studentów o zakładanych efektach kształcenia, kryteriach oceniania, metodach realizacji zajęć i literaturze odwołując studenta do szczegółowych zapisów zamieszczonych w sylabusach do przedmiotów na stronie internetowej uczelni.

Plan i program studiów dla kierunku „pielęgniarstwo” poczynszy od roku akademickiego 2012/2013 został dostosowany rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 253, poz. 1520). Efekty kształcenia dla ocenianego kierunku zostały zatwierdzone Uchwałą Senatu 40 z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie zatwierdzenia programów kształcenia z uwzględnieniem Krajowych Ram Kwalifikacji na kierunkach studiów realizowanych w PWSZ w Suwałkach.

Studenci są zapoznawani z efektami kształcenia podczas pierwszych zajęć dydaktycznych przez nauczyciela akademickiego. Sylabusy są również im wysyłane na grupowe adresy e-mail, a także są dostępne na stronie internetowej Uczelni. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że mimo dostępności tych źródeł, studenci nie korzystają z nich. Większości wystarczy wiedza przekazywana w tym zakresie przez wykładowców.

Osiągnięcia kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia możliwe są poprzez właściwy na kierunku „pielęgniarstwo” dobór następujących po sobie modułów oraz prowadzenie we właściwej tematyce kolejności zajęć o charakterze praktyk zawodowych.

Szczegółowe efekty kształcenia określone w sylabusach do zdecydowanej większości przedmiotów są sformułowane w sposób zrozumiały. Studenci w swojej opinii stwierdzają, że efekty kształcenia są zrozumiałe i przejrzyste. Sformułowanie opisu zakładanych kierunkowych efektów kształcenia jest dla studentów zrozumiałe i nie przysparza problemów interpretacyjnych. Ocena efektów kształcenia w wielu przedmiotach jest sformułowana jasno z podaniem szczegółowych kryteriów oceny.

Warto zauważyć, że większość osób świadomie wybrała studia na danym kierunku. Studenci znają ogólny zakres wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, które nabędą w trakcie trwania procesu dydaktycznego. Informacje te są uzyskiwane od nauczycieli akademickich, którzy przedstawiają im cel zajęć oraz co będą na nich wykonywać.

Ogólne procedury związane z pomiarem i oceną efektów kształcenia określone są w Regulaminie studiów. System oceny studentów W PWSZ w Suwałkach określa Regulamin studiów przyjęty Uchwałą Nr 18/2013 Senatu z dnia 23.04.2013 roku. Weryfikacja efektów kształcenia przeprowadzana jest etapowo w ramach zaliczeń i egzaminów z przedmiotów objętych planem studiów oraz na etapie końcowym w trakcie egzaminu dyplomowego. Sposób weryfikacji założonych efektów kształcenia, zawarte w Regulaminie wprowadzają regulacje związane z zaliczaniem przedmiotów i etapów kształcenia, określają ramy organizacyjne dla procesu weryfikacji osiągnięć studenta, formułują uprawnienia odwoławcze oraz określają konsekwencje braku zaliczenia. Regulamin wprowadza również skalę ocen stosowanych w ramach procesu weryfikacji osiągnięć studenta. Szczegółowe sposoby pomiaru i oceny efektów kształcenia zostały określone w sylabusach przedmiotów. Przyjęte w Uczelni kryteria ocen i sposób ich prezentacji pozwalają na przejrzyste formułowanie wymagań i określenie stopnia ich realizacji.

Okresem zaliczeniowym w Uczelni jest semestr. Warunkiem zaliczenia semestru jest uzyskanie co najmniej oceny dostatecznej ze wszystkich zajęć przewidzianych w planie studiów oraz zaliczeń bez ocen. Weryfikację i ocenę efektów kształcenia przeprowadza nauczyciel akademicki odpowiedzialny za przedmiot. Podstawą weryfikacji efektów kształcenia są:

- a) zaliczenia i egzaminy z wszystkich form zajęć przewidzianych w planie studiów,
- b) zaliczenie praktyk studenckich,
- c) praca dyplomowa i egzamin dyplomowy.

Studenci mają zapewnioną możliwość wglądu do sprawdzonych i ocenionych prac pisemnych. Studentom przysługują prawa odwoławcze od ocen przewidziane w Regulaminie studiów oraz wynikające z niego możliwości poprawiania ocen niedostatecznych.

Efekty kształcenia w zakresie wiedzy sprawdzane są z wykorzystaniem egzaminów pisemnych tj.: eseje, raporty, krótkie ustrukturyzowane pytania oraz testy: wielokrotnego wyboru, wielokrotnej odpowiedzi, wyboru Tak/Nie i dopasowania odpowiedzi oraz egzaminów ustnych. Wskazane w sylabusach do zdecydowanej większości przedmiotów kryteria weryfikacji efektów kształcenia są jasne i obiektywne.

Weryfikacji efektów kształcenia dokonuje się również poprzez praktyki zawodowe. Zasady organizacji praktyk określają przepisy Regulaminu studiów, Zarządzenie Rektora nr 21/2014 z dnia 12 maja 2014 r. w sprawie ustalenia zasad organizacji i odbywania studenckich praktyk zawodowych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach oraz Regulamin zajęć praktycznych studentów studiów stacjonarnych kierunku pielęgniarstwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach. Kształcenie praktyczne realizowane jest w dwóch, zróżnicowanych pod względem realizacji, formach - jako zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe. Obie formy kształcenia praktycznego mają na celu usystematyzowanie i utrwalenie wiadomości oraz umiejętności przekazanych w toku zajęć dydaktycznych w Uczelni. Weryfikacja efektów kształcenia osiągniętych w ramach zajęć praktycznych i praktyk zawodowych odbywa się głównie poprzez wnikliwą obserwację opiekuna kształcenia praktycznego (liczebność grup dostosowana jest do tej

metody weryfikacji) oraz poprzez sprawdzenie umiejętności praktycznych. Za realizację praktyki zawodowej odpowiada studencki opiekun praktyk zawodowych wyznaczony przez Dyrektora Instytutu. Weryfikacji uzyskania na praktykach zakładanych efektów kształcenia dokonuje opiekun praktyki w miejscu jej odbywania oraz Instytutowy opiekun praktyk z ramienia Uczelni. Student prowadzi dziennik kształcenia praktycznego, który jest indywidualnym dokumentem, potwierdzającym zrealizowanie wymaganego wymiaru godzin praktyk oraz opanowanie wskazanych umiejętności praktycznych. Warunkiem zaliczenia zajęć praktycznych jest: zaliczenie umiejętności praktycznych określonych w „Dzienniczku umiejętności praktycznych: dla zajęć praktycznych w danej placówce na ocenę co najmniej dostateczną, uzyskanie co najmniej oceny dostatecznej za wiadomości teoretyczne określone w programie studiów. Dziennik umiejętności praktycznych - z potwierdzeniem odbycia zajęć praktycznych i praktyki, zaliczeniem wymaganych umiejętności wraz z wypełnionym i ocenionym arkuszem procesu pielęgnowania – jest podstawą weryfikacji umiejętności praktycznych nabytych w czasie odbywania praktyk. W dzienniczku praktyk zawodowych zamieszczone są efekty kształcenia bez kryteriów ich oceny. Brak kryteriów oceny umiejętności i kompetencji społecznych w programie studiów nie zapewnia przejrzystego systemu ich weryfikacji.

Sposobem potwierdzania efektów kształcenia jest także proces dyplomowania. Zasady dyplomowania określa Regulamin studiów oraz Zarządzenie Rektora Nr 71/2013 Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach z dnia 24 września 2013 r. w sprawie wprowadzenia Zasad postępowania przy przygotowaniu i obronie pracy dyplomowej oraz przeprowadzenia egzaminu dyplomowego w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach, ze zmianami wprowadzonymi Zarządzeniem Nr 71/2013 z dnia 24 września 2014 r. W Instytucie Ochrony Zdrowia opracowano także Regulamin: Organizacja i przebieg egzaminu dyplomowego licencjata pielęgniarstwa, oddzielnie dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych.

Uczelnia przedstawiła zasady organizacji i przebiegu egzaminu dyplomowego, w którym opisano egzamin praktyczny, egzamin teoretyczny i obronę pracy dyplomowej wraz z dokumentacją. Procedura i tryb przeprowadzanych egzaminów dyplomowych nie budzi zastrzeżeń.

Student wykonuje pracę dyplomową pod kierunkiem promotora. Promotorem pracy dyplomowej może być osoba posiadająca co najmniej stopień naukowy doktora. Dyrektor Instytutu może za zgodą Rady Instytutu upoważnić do kierowania pracami dyplomowymi wykładowców posiadających prawo wykonywania zawodu pielęgniarstwa i co najmniej tytuł zawodowy magistra. Temat pracy dyplomowej zatwierdza Dyrektor Instytutu po zaopiniowaniu przez Radę Instytutu. Zgodnie z zaleceniami ZO PKA z poprzedniej wizytacji uzupełniono niekompletne teczki absolwenta o informacje zawarte w indywidualnym protokole z obrony pracy dyplomowej oraz dokonano stosownej korekty informacji w albumie studenta i w suplemencie do dyplomu.

Procedury dotyczące procesu dyplomowania zawierają wytyczne dotyczące dyplomowania, określają wymagania stawiane osobom pełniącym funkcję promotora i sposób ich powoływania, sposób zgłaszania, zatwierdzania, ogłaszania i wyboru tematów prac dyplomowych, zasady prowadzenia seminariów dyplomowych, składanie prac dyplomowych i dokonywanie ich recenzji, przebieg egzaminu dyplomowego. Rozwiązania zawarte w ramach wskazanych procedur zapewniają prawidłowy przebieg procesu

dyplomowania. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powołaną przez dziekana, w skład której wchodzi: przewodniczący (Dziekan, Prodziekan lub osoba wskazana przez Dziekana) oraz co najmniej dwóch członków. Egzamin dyplomowy składa się z: egzaminu zawodowego (egzamin teoretyczny – szczególny nacisk na weryfikację efektów kształcenia w zakresie wiedzy, egzamin praktyczny – szczególny nacisk na weryfikację efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji społecznych) oraz obrony pracy licencjackiej. Weryfikacja końcowa efektów kształcenia przeprowadzana jest w ramach egzaminu dyplomowego, którego celem jest ocena stopnia przygotowania absolwenta do samodzielnego pełnienia roli zawodowej. Przedmiotem oceny jest poziom umiejętności intelektualnych i praktycznych oraz postaw niezbędnych do realizacji funkcji zawodowych pielęgniarki. Egzamin na studiach I stopnia składa się z trzech części: teoretycznej, praktycznej i obrony pracy. Zasady przygotowywania i obrony prac dyplomowych w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Suwałkach są zgodne z Zarządzeniem Rektora z dnia 24 września 2013 roku. Student do egzaminu teoretycznego, a następnie praktycznego może przystąpić po zdaniu egzaminów i uzyskaniu zaliczeń z przedmiotów i praktyk zawodowych objętych planem studiów. Warunkiem przystąpienia do obrony pracy licencjackiej jest złożenie w terminie pracy oraz zdany egzamin praktyczny.

Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powołaną przez Radę Instytut w składzie określonym przez Dyrektora Instytutu. Egzamin dyplomowy składa się z: egzaminu zawodowego (egzamin teoretyczny – szczególny nacisk na weryfikację efektów kształcenia w zakresie wiedzy, egzamin praktyczny – szczególny nacisk na weryfikację efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji społecznych) oraz obrony pracy licencjackiej. Egzamin dyplomowy składa się z następujących elementów: odpowiedzi na pytanie recenzenta z zakresu poruszanej problematyki w pracy dyplomowej, odpowiedzi na pytania członków komisji egzaminacyjnej dotyczące przedmiotów związanych ze studiowanym kierunkiem.

W odniesieniu do egzaminu teoretycznego i praktycznego są opracowane mierzalne kryteria oceny. Opisane regulacje tworzą odpowiednie podstawy do weryfikacji realizacji efektów kształcenia w odniesieniu do procesu dyplomowania.

Monitorowanie realizacji efektów kształcenia leży w kompetencji nauczycieli akademickich, zgodnie z procedurami określonymi w sylabusach poszczególnych przedmiotów oraz w kompetencji Kierunkowego Zespołu Oceny Jakości Kształcenia. Z rozmów z przedstawicielami Kierunkowego Zespołu Oceny Jakości Kształcenia na kierunku pielęgniarstwo wynika, że dotychczas nie dokonywano analizy osiągnięcia efektów kształcenia.

Szczegółowe programy nauczania, zasady zaliczania przedmiotu oraz godziny konsultacji przedstawiane są studentom w pierwszym tygodniu zajęć dydaktycznych, co jest uprawnione w par. 5 ust. 3 Regulaminu Studiów PWSZ. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA studenci określili, że nauczyciele akademicy sumiennie wywiązują się z określonych założeń. Jednocześnie stwierdzono, iż przedstawione zasady są konsekwentnie realizowane, a wszelkie zmiany mają miejsce jedynie po konsultacji z grupą. Szczegółowe informacje dotyczące zaliczenia przedmiotu zawarte są w sylabusach.

Do metod sprawdzania założonych efektów kształcenia określonych dla wizytowanego kierunku zastosowano zróżnicowane formy oceny studentów. Należą do nich: eseje, raporty, krótkie ustrukturyzowane pytania oraz testy: wielokrotnego wyboru, wielokrotnej odpowiedzi, wyboru **„Tak/Nie”** i dopasowania odpowiedzi, a także odpowiedzi ustne, które

są standaryzowane i ukierunkowane na sprawdzanie wiedzy na poziomie wyższym niż sama znajomość faktów. Ważnym elementem oceny jest również bezpośrednia obserwacja studenta pozwalająca na weryfikację efektów kształcenia w obszarze umiejętności. Z punktu widzenia studentów formy weryfikacji wiedzy są właściwie dobrane, a kryteria oceny zostały sformułowane w jasny sposób. Pozwalają one na odpowiednie sprawdzenie nabycia wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych. Wszystkie istotne informacje dotyczące procedury zaliczeń zawarte są w Regulaminie Studiów.

W ostatnich trzech latach ze studiów zrezygnowało 37 osób, z różnych powodów (ekonomiczne, rodzinne, przejście do innej uczelni). Natomiast mniejszy odsetek w odsiewie stanowią studenci skreśleni z listy studentów z powodu niezaliczenia semestru.

W Uczelni opracowany został system monitorowania losów absolwentów kierunku pielęgniarstwo za pomocą ankiety, która przeprowadzana jest wśród absolwentów po roku od zakończenia studiów w PWSZ w Suwałkach. Procedury określają, że badanie przeprowadza się po roku, trzech oraz po pięciu latach od ukończenia studiów. Monitorowanie polega na wysyłaniu anonimowych ankiet do absolwentów. Kwestionariusz pogrupowany jest w kilku obszarach tematycznych dotyczących aktualnego zatrudnienia, wejścia na rynek pracy, aktualnego zatrudnienia oraz dalszego kształcenia ustawicznego. Zdobyte informacje są weryfikowane oraz opracowywane w formie raportu, a następnie przekazywane Władzom Uczelni, a także są dostępne dla zainteresowanych studentów oraz pracodawców.

Ankiety monitorującą karierę zawodową absolwentów Uczelni wysłano do 29 absolwentów, którzy ukończyli studia w 2013 roku. Wypełnione kwestionariusza przesłało jedynie 5 osób, mimo tego, że prośba o jej wypełnienie była ponawiana dwa razy. Wszystkie osoby, które wzięły udział w badaniu pracują zgodnie z ukończonym kierunkiem studiów, a poszukiwanie pracy zajęło im do sześciu miesięcy. Większość z nich swoje zarobki określa, jako minimum krajowe. Warto podkreślić, że żadna z tych osób nie znalazła pracy poprzez Biuro Karier. Wszyscy uczestnicy stwierdzili, że studia spełniły ich oczekiwania.

Mała zwrotność odpowiedzi absolwentów ogranicza wykorzystanie opinii absolwentów w doskonaleniu programu kształcenia. Ze względu na bardzo niski poziom zwrotu wypełnionych ankiet, który wyniósł zaledwie 17 % trudno jest wyciągnąć z nich wnioski, które wpłyną na dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb studentów. Wyników badań nie można traktować, jako miarodajnych. W przyszłości warto, aby pomiary zostały poprzedzone akcją informacyjno – promocyjną wśród studentów na temat konieczności monitorowania ich dalszych losów.

W raporcie samooceny wskazano, że w bieżącym roku akademickim na kierunku pielęgniarstwo wprowadzono nauczanie z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość z przedmiotu- Zdrowie publiczne. W sylabusie do przedmiotu brak informacji o wdrożeniu tej metody oraz nie przedstawiono w czasie wizyty ani zasad prowadzenia zajęć z wykorzystaniem techniki metod kształcenia na odległość ani materiałów edukacyjnych.

Podczas ostatniej wizyty zespół PKA wskazał na następujące uchybienia: brak podpisu Dyrektora Instytutu na posiedzeniach Rady Instytutu; niezgodność nazewnictwa treści kształcenia na studiach tzw. pomostowych z obowiązującymi standardami; brak w planach studiów zajęć fakultatywnych; niedostosowanie do obowiązujących przepisów systemu punktacji ECTS; braki w weryfikacji w sylabusach i nieudostępnienie ich studentom na stronie www uczelni; brak przeprowadzenia anonimowej ankiety wśród studentów służącej

do oceny pracy nauczyciela; nieprawidłowy zapis w dokumentacji studenta (jest „poziom licencjat” a powinien być „poziom pierwszy”); braki w wyposażeniu pracowni umiejętności w fantom osoby w podeszłym wieku oraz manekin do badań fizykalnych; niedostosowane nazewnictwo w dokumentacji toku studiów do obowiązujących wymagań; braki w dokumentacji dotyczących postępowania kwalifikacyjnego nowoprzyjętych osób studiów pomostowych w teczce studenta; niekompletne te czki absolwentów; braki w informacji o indywidualnym protokole z obrony pracy dyplomowej; braki informacji w albumie studenta i w suplemencie do dyplomu. W zakresie wskazanych zaleceń z poprzedniej wizytacji PKA uczelnia: zamieściła sylabusy na stronie internetowej, do których mają dostęp zarówno prowadzący zajęcia jak i studenci, opracowano ankietę do oceny zajęć prowadzonych przez nauczycieli, doposażono pracownię umiejętności pielęgniar skich w sprzęt do symulacji osoby starszej oraz w fantom do badania fizykalnego.

Wdrożenie Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia w PWSZ w Suwałkach zakłada monitorowanie kariery zawodowej absolwentów co osiągnięto również poprzez zaangażowanie absolwentów w celu dostosowanie planów i programów studiów oraz kierunków kształcenia do potrzeb zmieniającego się dynamicznie rynku pracy.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Przedstawione powyżej prace etapowe oraz prace dyplomowe pozwalają potwierdzić, że wybrane sposoby oceny osiągnięć efektów kształcenia są właściwe dla sprawdzenia przyswojonej przez studentów wiedzy z zakresów przedmiotów

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego. w pełni Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1. Efekty kształcenia na ocenianym kierunku studiów zostały opracowane na podstawie standardu kształcenia dla kierunku pielęgniarstwo określonego w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 maja 2012 r., a cele oraz specyficzne i szczegółowe efekty kształcenia dla ocenianego kierunku są zgodne zarówno z Krajowymi Ramami Kwalifikacji jak i celami i efektami kształcenia wskazanymi w standardach kształcenia.
2. Efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych na studiach pierwszego stopnia w zdecydowanej większości sformułowano w sposób jasny, zrozumiały i spójny z treściami kształcenia. Studenci znają zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, które nabe dą po ukończeniu studiów. Efekty kształcenia zostały opracowane w sposób przejrzysty i w ocenie studentów są sprawdzalne. Udostępniane są przez kadre dydaktyczną oraz za pośrednictwem strony internetowej Uczelni.
3. Wypracowanie obiektywnych kryteriów oceny efektów kształcenia w zakresie umiejętności, głównie w obszarze kształcenia praktycznego oraz kompetencji społecznych uniemożliwia ich weryfikację. Stosowany system oceny osiągniętych efektów kształcenia zdaniem studentów jest przejrzysty oraz zrozumiały ze względu na stosowanie zasad zawartych w sylabusach. Stwierdzany jest natomiast brak kryteriów ocen.
4. Uczelnia stosuje system monitorowania losów absolwentów. Ze względu na małą zwrotność ankiet wyniki nie były dotychczas wykorzystane do wprowadzenia zmian w programach kształcenia i doskonalenie jakości kształcenia. Uczelnia prowadzi badanie

monitoringu losów zawodowych absolwentów. Ze względu na niski odsetek wypełnionych ankiet ich wyniki nie wpływają na doskonalenie procesu kształcenia.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Studia stacjonarne I stopnia na kierunku pielęgniarstwo o profilu praktycznym trwają 6 semestrów, w czasie których zaplanowano 4720 godzin. Plan i program studiów przewiduje: 2420 godzin kształcenia teoretycznego, w tym 1740 godzin w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem i 680 godzin samokształcenia oraz 1100 godzin zajęć praktycznych i 1200 praktyk zawodowych. Przedmioty do wyboru oszacowano na 2 ECTS, a ich wybór jest zgodny z obowiązującym standardem.

Ogólna liczba punktów ECTS wynosi 180, w tym 16 ECTS przypisanych do zagadnień z zakresu nauk podstawowych, 16 ECTS do nauk w zakresie nauk społecznych wraz z językiem angielskim, 24 ECTS do nauk w zakresie podstaw opieki pielęgniarstwa, 34 ECTS do nauk w zakresie opieki specjalistycznej, do egzaminu dyplomowego przypisano 5 ECTS, zajęć praktycznych 55 ECTS i praktyk zawodowych 30 ECTS. Zgodnie z zaleceniami ZO PKA zawartymi w poprzedniej wizytacji Uczelnia dokonała zmian w systemie punktacji ECTS i dostosowała punktację do obowiązujących przepisów.

Liczba punktów w poszczególnych semestrach jest zgodna z wymogami zawartymi w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 roku w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz.U.2011 Nr 243, poz. 1445) oraz Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 roku w sprawie warunków i trybu przenoszenia zajęć zaliczonych przez studenta (Dz.U.2011 Nr 201, poz. 1187).

Studia niestacjonarne tzw. pomostowe na kierunku pielęgniarstwo o profilu praktycznym trwają od 2 - 3 semestrów i są uzależnione od rodzaju ukończenia szkoły medycznej kształcącej w zawodzie pielęgniarstwa. Liczba godzin zajęć teoretycznych i praktycznych jest zgodna z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 11 maja 2004 r. (Dziennik Ustaw Nr 110 poz. 1170), Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 12 kwietnia 2010 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków prowadzenia studiów zawodowych na kierunku pielęgniarstwo lub położnictwo przeznaczonych dla pielęgniarek i położnych posiadających świadectwo dojrzałości i będących absolwentami liceów medycznych oraz medycznych szkół zawodowych kształcących w zawodzie pielęgniarstwa i położnej. W roku akademickim 2014/2015 uczelnia nie uruchomiła tej formy studiów, ze względu na małą liczbę kandydatów (7 osób). Obecnie jest 7 studentów na II roku studiów, którzy realizują program 3 semestralny (ścieżka B). Program dla tej ścieżki studiów obejmuje 2410 godzin, w tym 810 godzin zajęć teoretycznych, 15 godzin – zajęć praktycznych, 1585 godzin – praktyk zawodowych, tę grupę studentów stanowią absolwenci dwuletnich medycznych szkół zawodowych. W ramach kształcenia teoretycznego 75 godzin stanowią ćwiczenia, 30 godzin seminaria, pozostałe godziny realizowane są w formie wykładów. Studenci realizujący program ścieżki B mogą uzyskać zaliczenie nie więcej niż 50% wymiaru zajęć praktycznych i praktyk zawodowych na wniosek studenta na podstawie udokumentowanego doświadczenia zawodowego. Zaliczenia zajęć praktycznych i praktyk zawodowych dokonuje Dyrektor Instytutu po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady

Akredytacyjnej Szkół Pielęgniarek i Położnych. Zasady zaliczenia są zgodne z punktem 4 Regulaminu studiów PWSZ w Suwałkach.

Zgodnie z zaleceniami zawartymi w ocenie poprzedniego ZO PKA nazewnictwo treści kształcenia na studiach tzw. pomostowych poprawiono i jest zgodne z obowiązującymi standardami.

Program kształcenia zapewnia studentom możliwość wyboru jednego przedmiotu z trzech wskazanych w obowiązujących standardach kształcenia na kierunku pielęgniarstwo. Analiza planu studiów wykazała, że wszystkie przedmioty do wyboru są realizowane w formie wykładów. Osiągnięcie założonych efektów kształcenia np. z języka migowego w formie wykładów jest niemożliwe. Dobór treści kształcenia uwzględnia zasadę łączenia teorii z praktyką. Zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe poprzedzone są zajęciami teoretycznymi realizowanymi w formie wykładów, zajęć laboratoryjnych, pracowni specjalistycznej, ćwiczeń audytoryjnych, które powinny umożliwić wykorzystanie wiedzy w działaniu. Liczebność studentów na zajęciach teoretycznych reguluje Zarządzenie Nr 16/2013 Rektora PWSZ w Suwałkach z dnia 26 marca 2013 roku. Wynika z niego, że ćwiczenia audytoryjne, pracownie specjalistyczne, ćwiczenia z języka obcego, seminaria, seminaria dyplomowe realizowane są w grupach od 30 osób. Realizacja ćwiczeń audytoryjnych w grupie 30 studentów z przedmów objętych planem studiów np. Patologia, Badanie fizykalne, Farmakologia, Anatomia, Fizjologia, Psychologia, Filozofia i etyka zawodu pielęgniarki, Promocja zdrowia, języki obce oraz w pracowni specjalistycznej z podstaw pielęgniarstwa nie zapewnia osiągnięcie założonych celów i efektów kształcenia.

Z informacji uzyskanych do nauczycieli wynika, że są zajęcia w pracowni specjalistycznej prowadzone są w grupach 10 osobowych. Fakt ten pozostaje w sprzeczności z obowiązującą w uczelni regulacją co do liczebności grup na zajęciach.

Uwagi co do dużej liczby studentów na zajęciach zgłosili również nauczyciele na spotkaniu z zespołem wizytującym.

Sekwencyjność większości przedmiotów umożliwia opanowanie przez studenta efektów ogólnych i szczegółowych w kolejnych etapach kształcenia.

Wątpliwości budzi możliwość osiągnięcia niektórych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych przypisanych w programie kształcenia do przedmiotów takich jak:

- Farmakologia w I semestrze I roku studiów, gdzie studenci są w trakcie realizacji fizjologii, a przed realizacją patologii, którą zaplanowano w semestrze III studiów,
- Pediatria i pielęgniarstwo pediatrycznego na roku II, w ramach którego student powinien być przygotowany do opieki nad dzieckiem chorym, a nie został jeszcze przygotowany do opieki nad noworodkiem zdrowym,
- Położnictwo, ginekologia i pielęgniarstwo położniczo-ginekologicznego, zaplanowano do realizacji na roku III, w ramach którego student jest przygotowywany do opieki nad noworodkiem zdrowym,
- Podstawowa opieka zdrowotna cz. II pielęgniarstwo rodzinne - student nie jest przygotowany do opieki nad chorym w domu, ponieważ nie zrealizował nauk podstawowych i pielęgniarskiej opieki specjalistycznej.

Przyjęte usytuowanie wymienionych przedmiotów w planie studiów uniemożliwia lub ogranicza studentom osiągnięcie ustalonych efektów kształcenia.

Wątpliwości w zakresie usytuowania wymienionych przedmiotów w planie studiów zgłosili również nauczyciele na spotkaniu z zespołem wizytującym.

Miejscem kształcenia praktycznego – zajęć praktycznych i praktyk zawodowych – są oddziały: internistyczne, chirurgiczne, pediatryczne, neurologiczne, geriatryczne, psychiatryczne, intensywnej terapii, rehabilitacji, położnicze i ginekologiczne w zakładach opieki zdrowotnej, w ośrodkach pielęgniarstwa opieki domowej, środowiskowej i szkolnej oraz opieki paliatywnej na terenie Suwałk i okolic.

Zajęcia praktyczne są realizowane pod kierunkiem i bezpośrednim nadzorem nauczyciela akademickiego zgodnie z obowiązującym regulaminem stanowiącym załącznik nr 1 do Uchwały nr 5/2009 Rady Instytutu Ochrony Zdrowia z dnia 12.03.2009 roku.

Nauczyciele akademicy nadzorujących studentów w czasie zajęć praktycznych i wykonujący w tym czasie świadczenia zdrowotne nie mają podpisanych umów cywilnoprawnych lub umów o wolontariat ze szpitalem. Z analizy dokumentacji np. Załącznika nr 120014/2015 do umowy z dnia 01.10.2013 roku pomiędzy PWSZ w Suwałkach a Szpitalem Wojewódzkim w Suwałkach wysłanego do Szpitala w dniu 29.10.2014 roku wynika, że zajęcia praktyczne realizowane są w godzinach 7-19 w grupach 8-10 studentów na oddziałach neonatologicznym, położniczo-ginekologicznym, neurologicznym, chirurgicznym, internistycznym i 5 studentów na oddziale anestezyjologicznym i intensywnej terapii oraz bloku operacyjnym. Natomiast analiza Zarządzenia nr 16/2013 Rektora PWSZ w Suwałkach z dnia 26 marca 2013 roku wykazała brak w skazanym zarządzeniu wykazu liczebności grup na zajęciach praktycznych i praktykach zawodowych. Nabywanie umiejętności praktycznych w warunkach naturalnych jest poprzedzone kształtowaniem tych umiejętności w warunkach symulowanych – w pracowniach umiejętności pielęgniarstwa. Kształcenie praktyczne odbywa się w przedsiębiorstwach podmiotu leczniczego. Miejscem kształcenia praktycznego – zajęć praktycznych i praktyk zawodowych – są liczne oddziały w wieloprofilowych szpitalach o zasięgu regionalnym. Zajęcia praktyczne są realizowane pod kierunkiem i bezpośrednim nadzorem nauczyciela akademickiego. Realizacja praktyk przebiega pod kierunkiem osoby prowadzącej praktykę – pielęgniarki, zaś osobą odpowiedzialną za kwestie formalne jest opiekun praktyk. W celu uzyskania miejsca praktyk studenci mogą korzystać z wykazu placówek współpracujących z Uczelnią lub indywidualnie mogą wybrać miejsce praktyk za zgodą Uczelni na podstawie zawartego porozumienia z daną instytucją. Realizowane są jednak zajęcia na bloku operacyjnym i oddziale neonatologicznym, które nie są wskazane w obowiązujących standardach kształcenia jako miejsce ich realizacji na kierunku pielęgniarstwo. Opieka nad dzieckiem powinna być realizowana w oddziale pediatrycznym, a nie neonatologicznym. W opinii studentów sposób realizacji praktyk zawodowych pozwala na nabycie odpowiednich umiejętności. Warto również podkreślić, że studenci często uczestniczą w dodatkowych praktykach nieobjętych planem studiów. Część z nich decyduje się także na kilkutygodniowy lub kilkumiesięczny wyjazd za granicę.

Zasady organizacji i odbywania studenckich praktyk zostały określone w Zarządzeniu nr 21/2014 Rektora PWSZ w Suwałkach z dnia 12 maja 2014 roku. Praktyki zawodowe są realizowane pod kierunkiem pielęgniarki zatrudnionej w miejscu jej realizacji. Uczelnia nie podpisuje umów z pielęgniarką, która sprawuje opiekę nad studentami, decyzję o tym, kto zapewnia opiekę studentom podejmuje Dyrektor Szpitala. Nadzór nad realizacją praktyk ze

strony uczelni sprawuje opiekun studenckich praktyk zawodowych, powołany 10 grudnia 2013 roku przez p.o. Dyrektora Instytutu Ochrony Zdrowia. Zakres obowiązków opiekuna praktyk zostały określone w piśmie w dniu powołania. Do głównych zadań opiekuna studenckich praktyk należy: *zorganizowanie spotkania ze studentami, dokonanie weryfikacji polis NW i OC, przygotowanie dokumentacji praktyk, przygotowanie harmonogramu zajęć praktycznych do Zakładów Opieki Zdrowotnej, przygotowanie planu organizacji praktyk, przygotowanie sprawozdania dla Dyrektora szpitala, przygotowanie kosztów realizacji praktyk.* Z przedstawionych zadań nie wynika, że opiekun praktyk dokonuje kontroli praktyk w miejscu ich realizacji. W rozmowie z opiekunem uzyskano potwierdzenie, że nie jest dokonywana kontrola miejsc realizacji praktyk studenckich. Uczelnia nie ustala studentom terminów realizacji praktyk zawodowych, termin i miejsce ustala sam student i informuje o tym opiekuna praktyk. Na podstawie informacji uzyskanej od studenta opiekun przygotowuje listę dla zakładów opieki zdrowotnej. Obowiązujący w uczelni system organizacji praktyk studenckich jest niewłaściwy, bowiem brak pełnej kontroli ze strony uczelni oraz student może podjąć realizację praktyki z danego przedmiotu przed ukończeniem zajęć teoretycznych i zajęć praktycznych z tego przedmiotu.

Z informacji uzyskanej od Dyrektora Instytutu wynika, że liczba studentów w grupie na zajęciach praktycznych i praktykach zawodowych wynosi od 8-10, brak jednak zapisu w przywołanym wcześniej Zarządzeniu Rektora nr 16/2013 z dnia 26 marca 2013 roku. Przyjmując zatem uzyskane informacje jako wiarygodne uczelnia nie spełnia wymagań określonych w Uchwale KRASzM Nr 8/II/2006 z dnia 26 marca 2006 w sprawie liczebności studentów na zajęciach praktycznych i praktykach zawodowych. Liczebność studentów na zajęciach praktycznych i praktykach zawodowych w oddziałach: pediatrycznym, neurologicznym, internistycznym, psychiatrycznym, chirurgicznym, neurologicznym, rehabilitacji, opiece paliatywnej, geriatrycznym nie powinna być większa niż 4-8 studentów, a w oddziale intensywnej terapii i w opiece domowej 3-4 studentów.

Regulamin studiów przewiduje możliwość indywidualizacji procesu kształcenia (§6 Regulaminu studiów PWSZ w Suwałkach). Decyzje w tej sprawie podejmuje Dyrektor Instytutu na wniosek studenta. Warunkiem uzyskania zgody jest zaliczenie pierwszego roku studiów i uzyskanie średniej ocen ze wszystkich przedmiotów co najmniej 4,0. Na wniosek Dyrektora Instytutu Rada Instytutu: powołuje opiekuna naukowego, który wspólnie ze studentem opracowuje i zatwierdza indywidualny plan i program studiów, podejmuje decyzje w sprawie jego realizacji lub cofnięcia zgody na realizację. Zgodnie z zaleceniami pokontrolnym i poprzedniej wizytacji przez ZO PKA protokoły z posiedzeń Rady Instytutu są podpisywane przez Dyrektora Instytutu

Studenci niepełnosprawni są kształceni na ogólnych zasadach z możliwością wyboru indywidualnego planu i programu studiów. Infrastruktura Uczelni jest przystosowana do kształcenia osób niepełnosprawnych

W opinii studentów program kształcenia umożliwia im uzyskanie odpowiednich efektów kształcenia, które są istotne w późniejszym wykonywaniu zawodu pielęgniarki. Ułożenie przedmiotów w programie kształcenia umożliwia stopniowe poszerzanie wiedzy oraz nabywanie nowych umiejętności, a program studiów zapewnia odpowiednią sekwencję przedmiotów. Wysoko oceniane są również zajęcia praktyczne przeprowadzane w dobrze wyposażonych pracowniach, a także kadra dydaktyczna. W ocenie studentów zajęcia spełniają ich oczekiwania oraz umożliwiają im praktyczną naukę zawodu. Wiele osób podkreśliło, że studia spełniają ich oczekiwania.

PWSZ w Suwałkach umożliwia również indywidualizację planu studiów i programu nauczania studentom z niepełnosprawnością, o którą można ubiegać się już od pierwszego semestru. W czasie spotkania z Zespołem Oceniającym studenci nie wiedzieli o możliwości indywidualizacji swojego procesu kształcenia. Żadna z obecnych osób nie starała się również o takie dopasowanie studiów. Jednak wykazano ogólne zaciekawienie tematem, co może być ważnym sygnałem dla Uczelni o konieczności informowania studentów o takiej możliwości.

Sekwencja przedmiotów w programie studiów jest zdaniem studentów właściwa i prawidłowo realizowana. W ich opinii przedmioty są odpowiednio rozmieszczone w planie kształcenia, a stopień trudności wzrasta stopniowo.

Obecnie realizowany program studiów uniemożliwia osiągnięcia każdego z określonych celów oraz ogólnych i szczegółowych efektów kształcenia, a także uzyskania zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Według opinii studentów treść zajęć jest adekwatna do przyjętych założeń. Również weryfikacja efektów kształcenia jest w ich odczuciu właściwa, a kryteria oceny zostały sformułowane w jasny sposób.

Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy i metody kształcenia nie tworzą spójnej całości.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego. znaczaco Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1. Czas trwania kształcenia na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych I stopnia na kierunku pielęgniarstwo jest zgodny z aktualnie obowiązującymi standardami kształcenia. Formy zajęć dydaktycznych i metody kształcenia nie zostały prawidłowo dobrane w celu osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla każdego przedmiotu. Program, wymiar, termin realizacji, w których odbywają się praktyki studenckie jest niespójny z celami określonymi dla tych praktyk. Obowiązujący w uczelni system organizacji praktyk studenckich jest niewłaściwy, bowiem brak pełnej kontroli ze strony uczelni oraz student może podjąć realizację praktyki z danego przedmiotu przed ukończeniem zajęć teoretycznych i zajęć praktycznych z tego przedmiotu. Obecnie realizowany program studiów uniemożliwia osiągnięcia każdego z określonych celów oraz ogólnych i szczegółowych efektów kształcenia, a także uzyskania zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. W opinii studentów sekwencja przedmiotów pozwala na stopniowe poszerzanie wiedzy oraz nabywanie dodatkowych umiejętności podczas zajęć praktycznych. Nakład pracy studenta formalnie jest oszacowany prawidłowo i jest zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, weryfikacja nakładu pracy w przedstawionym programie nie budzi wątpliwości. Tylko nieliczni studenci mają świadomość, że Uczelnia umożliwia im indywidualizację ich programu kształcenia.

2. Zakładane efekty kształcenia i metody dydaktyczne nie tworzą spójnej całości. Aby osiągnąć zakładane efekty kształcenia konieczne jest dokonanie zmian w planie studiów, organizacji programu kształcenia i liczebność studentów w grupach na ćwiczeniach, zajęciach praktycznych i praktykach zawodowych.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów i efektów kształcenia programu. Zajęcia akademickie prowadzi

11 nauczycieli akademickich zaliczonych do minimum kadrowego oraz 37 nauczycieli spoza minimum kadrowego. Kwalifikacje zatrudnionych przez Uczelnię nauczycieli akademickich pozwalają na osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji programu studiów na kierunku „pielęgniarstwo”.

Do minimum kadrowego Uczelnia zgłosiła łącznie 11 osób: 4 nauczycieli akademickich ze stopniem naukowym doktora habilitowanego lub tytułem naukowym profesora i 3 nauczycieli akademickich ze stopniem naukowym doktora oraz 3 mgr pielęgniarstwa i 1 mgr pedagogiki.

Przepisy dotyczące minimum kadrowego na kierunku *pielęgniarstwo* studia I i II stopnia określają przepisy zawarte w obwieszczeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 9 października 2013 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. 2014, poz. 131) oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz. 1445 z późn. zm.): w § 12. ust. 1 i 2, (*„Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego określonego kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim, jeżeli posiada dorobek w obszarze wiedzy, odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych lub artystycznych, do których odnoszą się efekty kształcenia dla tego kierunku oraz Nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego określonego kierunku studiów o profilu praktycznym, jeżeli spełnia wymagania określone w ust. 1 lub posiada doświadczenie zawodowe zdobyte poza uczelnią, związane z umiejętnościami wskazanymi w opisie efektów kształcenia dla tego kierunku”*), w § 14 ust. 4 (*„Minimum kadrowe dla studiów pierwszego stopnia na pielęgniarstwie stanowi co najmniej trzech samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej czterech nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora reprezentujących specjalności z zakresu nauk medycznych i posiadających udokumentowany dorobek praktyczny”*) oraz w § 13 ust. 1 i 2 (*„do minimum kadrowego są wliczani nauczyciele akademicy zatrudnieni w uczelni na podstawie mianowania albo umowy o pracę, w pełnym wymiarze czasu pracy, nie krócej niż od początku semestru studiów”*) a także w § 13 ust. 3, (*„Nauczyciel akademicki może być wliczony do minimum kadrowego w danym roku akademickim, jeżeli osobiście prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku samodzielnych nauczycieli akademickich i co najmniej 60 godzin zajęć dydaktycznych, w przypadku nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora lub tytuł zawodowy magistra”*).

Uczelnia stosuje wzór oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego, który pozwala na stwierdzenie, iż wszystkie osoby zaliczone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dn. 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r., poz. 572 i 742).

W teczkach osobowych znajdują się dokumenty pozwalające na uznanie deklarowanych tytułów i stopni naukowych. Umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy. Teczki zawierają dokumenty (specjalizacje medyczne, świadectwa ukończenia kursów), będące potwierdzeniem dorobku praktycznego.

Nauczyciele akademicy zaliczeni do minimum kadrowego reprezentują różne obszary wiedzy odpowiadające obszarowi kształcenia, który został przyporządkowany dla

I stopnia studiów na kierunku *pielęgniarstwo*. Poza tym część osób stanowiących minimum kadrowe posiada specjalizacje kliniczne, a niektórzy także dorobek odpowiadające dyscyplinom naukowym związanym z kształceniem na ocenianym kierunku.

Lista osób zaliczonych do minimum kadrowego zawarta jest w **załączniku nr 5**.

Nauczyciele akademicy spoza minimum kadrowego spełniają niezbędne wymogi formalne i merytoryczne związane z kierunkiem *pielęgniarstwo*, poziomem pierwszym kształcenia oraz realizowanym profilem studiów zawodowych.

Wątpliwość budzi przyporządkowanie poszczególnych nauczycieli do prowadzonych przez nich przedmiotów z uwagi na brak zgodności kwalifikacji nauczycieli i treści programowych realizowanych w ramach tych przedmiotów. W niektórych przypadkach przedmioty nie zostały przyporządkowane nauczycielom akademickim w sposób prawidłowy, z uwzględnieniem ich dorobku naukowego, dotychczasowego dorobku dydaktycznego oraz doświadczenia praktycznego. Dotyczy to zlecenia prowadzenia zajęć lekarzom/diagnostom, bądź pielęgniarkom z przedmiotów, z których nie posiadają doświadczenia zawodowego (patologia, genetyka, mikrobiologia i parazytologia, radiologia, biochemia, biofizyka, zdrowie publiczne, podstawy ratownictwa medycznego, neurologii, dietetyki, pielęgniarstwo geriatryczne, pielęgniarstwo w zagrożeniu życia, pielęgniarstwo chirurgiczne, pielęgniarstwo internistyczne, pielęgniarstwo pediatryczne, opieka paliatywna).

Zajęcia praktyczne z zakresu pielęgniarstwa prowadzi nauczyciele akademicy posiadający prawo wykonywania zawodu pielęgniarki/położnej i doświadczenie zawodowe zdobyte poza Uczelnią. Wszyscy ci nauczyciele są jednocześnie pracownikami szpitali lub innych zakładów opieki zdrowotnej, w których odbywają się zajęcia praktyczne, co zwiększa zdecydowanie poziom zajęć.

Uwzględniając łączną liczbę 140 osób studiujących na kierunku *pielęgniarstwo* (studia niestacjonarne i stacjonarne) należy stwierdzić, że stosunek nauczycieli akademickich wchodzących w skład minimum kadrowego do liczby studentów wynosi **1:13** przy wymaganym 1:60, przez co spełnione są wymagania zawarte w § 17 ust.1 rozp. MNiSW z dn. 5 października 2011 r w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. Nr 243, poz.1445 z późn. zm. - zawarte w obwieszczeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 9 października 2013 r.).

W Raporcie z poprzedniej akredytacji nie było uwag dot. kadry nauczającej.

- 1) jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

W spotkaniu z kadrą nauczającą wzięło udział 8 osób nauczających na kierunku. Wszyscy pozytywnie ocenili warunki pracy w Uczelni, jednakże zwrócili uwagę, że Uczelnia nie wspiera pracowników w ich dokonaniach naukowych, nie pokrywając m.in. kosztów awansów naukowych. Nie przedstawiono dokumentacji potwierdzającej wymianę naukową z innymi jednostkami badawczymi zarówno w kraju, jak i za granicą. Podniesiono także fakt zbyt dużej liczebności grup studenckich na niektórych zajęciach, niewłaściwej kolejności zajęć w programie studiów. Poruszono sprawę braku podstaw prawnych prowadzenia przez nauczycieli akademickich zajęć praktycznych w jednostkach służby zdrowia oraz braku kryteriów wystawiania ocen na praktykach zawodowych. Zwrócono uwagę, że na studia są

przyjmowani wszyscy zgłaszający się – nie ma żadnej selekcji. Pozytywnie oceniono zaangażowanie w naukę studentów z Litwy.

Procedura i kryteria doboru kadry nauczającej obejmuje wybór z bazy podań złożonych w Uczelni kandydatury osób posiadających odpowiednie wykształcenie i kwalifikacje. Kolejnym etapem jest rozmowa kwalifikacyjna z Rektorem. Na stanowiska nauczycieli akademickich od roku są ogłaszane konkursy.

Merytoryczną ocenę nauczycieli przeprowadza się zgodnie z Ustawą *Prawo o szkolnictwie wyższym* ocena samodzielnych pracowników naukowych winna być dokonywana raz na 4 lata, zaś pozostałych nauczycieli – raz na 2 lata.

Ponadto w Uczelni funkcjonuje system hospitacji przeprowadzanych przez Dyrektora, będącego z wykształcenia prawnikiem lub z-cę Dyrektora Instytutu, po studiach I stopnia - pielęgniarstwa. Zasadą jest, że każdy nauczyciel jest wizytowany raz w roku. Przedstawiono do wglądu protokoły z hospitacji – nie zawierały one żadnych uwag negatywnych. Wynika to niewątpliwie z faktu, że zgodnie z zarządzeniem Rektora PWSZ, na początku roku akademickiego podawane są szczegóły z podaniem kto, kiedy, o której godzinie będzie hospitowany. Inną stosowaną w Uczelni metodą są przeprowadzane po każdym przedmiocie anonimowe ankiety papierowe oceniające dany moduł kształcenia, a także przeprowadzane przed zakończeniem roku akademickiego ankiety dot. obsługi administracyjnej. Podczas wizytacji przedstawiono do wglądu Zespołu oceniającego wyniki ankiet studenckich.

Władze PWSZ w Suwałkach deklarują, że prowadzona jest polityka kadrowa, której celem jest stabilizacja i rozwój naukowy kadry. W celu oceny stabilności minimum kadrowego ocenianego kierunku studiów dokonano analizy zaliczenia do minimum nauczycieli akademickich w zależności od okresu zatrudnienia. Spośród 11 osób – 5 z nich pracują w Uczelni od 2006 r., 3 – od 2008 r., 3 – od 2011 r.

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego³ ... w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Uczelnia spełnia minimum kadrowe dla studiów I stopnia. Spośród 11 nauczycieli akademickich zgłoszonych do minimum kadrowego 8 z nich zostało zatrudnionych w latach 2006-2008, co świadczy o stabilności tej kadry. Stosunek nauczycieli wchodzących w skład minimum kadrowego do liczby studentów nauczanych na kierunku spełnia wymagania przewidziane przepisami prawa.

2) Dobór nauczycieli akademickich do realizacji wielu przedmiotów nie zawsze uwzględnia posiadane przez nich kwalifikacje, które winny być adekwatne do realizowanych zajęć. Dotyczy to zlecenia prowadzenia zajęć lekarzom/diagnostom, bądź pielęgniarce z przedmiotów, z których nie posiadają doświadczenia zawodowego (patologia, genetyka, mikrobiologia i parazytologia, radiologia, biochemia, biofizyka, zdrowie publiczne, podstawy ratownictwa medycznego, neurologii, dietetyki, pielęgniarstwo geriatryczne, pielęgniarstwo w zagrożeniu życia, pielęgniarstwo chirurgiczne, pielęgniarstwo internistyczne, pielęgniarstwo pediatryczne, opieka paliatywna).

3) Uczelnia nie wspiera pracowników w ich dokonaniach naukowych, nie pokrywając m.in. kosztów awansów naukowych. Nie przedstawiono dokumentacji potwierdzającej wymianę naukową z innymi jednostkami badawczymi zarówno w kraju, jak i za granicą. Do wyjaśnienia

jest sprawa braku podstaw prawnych prowadzenia przez nauczycieli akademickich zajęć praktycznych w jednostkach służby.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach jest właścicielem budynków przy ul. Noniewicza 10 (łąčna powierzchnia 11 437 m², kubatura 52 052 m³), gdzie mieści się m.in. Instytut Ochrony Zdrowia, przy ul. Sejneńskiej 30 (Akademicki Zespół Szkół), przy ul. Szkolnej 2 (Dom Studenta oraz Bursa Szkolna - łącznie 272 miejsc) oraz Centrum Transferu Technologii (m.in. pomieszczenia konsultacyjno-konferencyjne).

PWSZ dysponuje licznymi salami dydaktycznymi, w tym 1 aulą (310 miejsc), 26 salami wykładowymi (liczba miejsc od 24 do 200), 48 salami ćwiczeniowymi (liczba miejsc od 10 do 30), w tym dla anatomii i fizjologii, 2 pracowniami umiejętności pielęgniarskich i 2 dla ratownictwa medycznego, 15 laboratoriami, w tym biologii z botaniką, chemii, a także 4 pracowniami informatycznymi (104 miejsca - 77 komputerów). Wszystkie pomieszczenia Uczelni są połączone w sieć komputerową EDUROAM. W strefie administracji działa m. in. Dziekanat wyposażony w system zarządzania wirtualnym dziekanatem BAZUS, który m.in. obsługuje zarządzanie obłożeniem sal dydaktycznych, budując bezkolizyjny plan zajęć dla studentów i wykładowców.

Do kształcenia na kierunku „Pielęgniarstwo” przeznaczone są:

- dwie Pracownie Umiejętności Pielęgniarskich wyposażone w standardowy sprzęt do wykonywania przez studentów ćwiczeń praktycznych z zakresu podstaw pielęgniarskich w warunkach symulowanych. Wyposażenie pracowni pielęgniarskich stanowią m.in.: fantomy osoby dorosłej, lalki noworodka, lalki niemowlęcia, model do nauki cewnikowania, pośladki do nauki wstrzyknień domięśniowych, model do nauki wstrzyknień dożylnych, podskórnych, śródskórnych, proteza piersi. Pracownia w tym tygodniu została doposażona w fantom osoby w podeszłym wieku oraz manekin do badań fizykalnych.
- dwie sale ćwiczeniowe ratownictwa medycznego, w pełni wyposażone
- Pracownia anatomii i fizjologii, wyposażona głównie w plansze i modele; należałoby rozważyć nauczanie tych przedmiotów w oparciu o programy komputerowe.

Dodatkowo w części Laboratoryjnej Uczelni Instytut wykorzystuje wspólnie z innymi jednostkami organizacyjnymi Uczelni

- Laboratorium Chemii do realizacji zajęć z biochemii i biofizyki,
- Laboratorium Botaniki i Mikrobiologii wyposażone w najnowszy sprzęt, do realizacji zajęć z mikrobiologii i biofizyki.

Studenci mogą korzystać z sali dydaktyczno-sportowej, w skład której wchodzi m.in. siłownia, sala do aerobiku.

W Instytucie Ochrony Zdrowia znajduje się Dziekanat, sekretariat, gabinety Dyrektora Instytutu, Zastępcy Dyrektora, Koordynatora zajęć praktycznych oraz pomieszczenia dla pracowników dydaktycznych. Uczelnia planowała powołanie Katedry Nauk Podstawowych i Katedr Nauk Klinicznych, jednak nie podjęto do tej pory decyzji w tej kwestii.

Zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe prowadzone są w 8 jednostkach:

Lp	Nazwa podmiotu	Baza własna/ Umowa z podmiotem nie będącym w strukturze uczelni, /na jaki okres
1	Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. L. Rydgiera w Suwałkach	od 1.10.2013 na czas nieokreślony
2	Centrum Medyczne ZOZ „Olmedica” w Olecku	od 1.12.2010 na czas nieokreślony
3	Samodzielny Publicznym ZOZ Ośrodek Rehabilitacji w Suwałkach	od 11.10.2010 na czas nieokreślony
4	108 Szpital Wojskowy w Ełku	od 22.10.2010 na czas nieokreślony
5	Specjalistyczny Psychiatryczny SP ZOZ w Suwałkach	od 1.12.2010 na czas nieokreślony
6	Specjalistyczny ZOZ Paliatywny w Suwałkach	od 1.10.2010 na czas nieokreślony
7	Niepubliczny ZOZ Pielęgniarek Środowiskowo- Rodzinnych w Zuśnie	od 1.10.2010 na czas nieokreślony
8	Niepubliczny ZOZ Ośrodek Medycyny Szkolnej i Promocji Zdrowia „SANITAS” w Suwałkach	od 1.10.2010 na czas nieokreślony
9	Samodzielny Publiczny ZOZ w Augustowie	od 18.10.2010 na czas nieokreślony
10	Samodzielny Publiczny ZOZ w Sejnach	od 1.10.2010 na czas nieokreślony

Uczelnia przedstawiła umowy z wymienionymi powyżej jednostkami na realizację zajęć. Zajęcia praktyczne realizowane są pod kierunkiem nauczycieli akademickich, jednakże osoby te nie mają jednak *de facto* prawa ich przeprowadzania ze względu na brak uregulowań prawnych do prowadzenia przez nauczycieli akademickich działalności leczniczej na terenie jednostek służby zdrowia. W przypadku praktyk zawodowych realizowanych przez pracowników poszczególnych jednostek, zazwyczaj realizowanych w miejscach zamieszkania studenta, na dobór osoby prowadzącej te zajęcia Uczelnia nie ma wpływu (jest to w gestii dyrektora zakładu opieki zdrowotnej), Uczelnia nie podpisuje umów z tymi placówkami opieki zdrowotnej na prowadzenie zajęć; placówki te nie podlegają również kontroli ze strony szkoły.

Baza, w której prowadzone są zajęcia praktyczne i praktyki jest prawidłowo dobrana, jednakże częściowo nie podlega kontroli Uczelni.

Zasoby biblioteczne

Biblioteka zajmuje powierzchnię 993 m², posiada 2 czytelnie, wypożyczalnię, dwie kabiny do pracy indywidualnej, kabinę do pracy grupowej oraz hol wystawowy. Wypożyczalnia i czytelnia znajdują się na parterze, dzięki temu niepełnosprawni mają wygodny dostęp do jej zasobów. Biblioteka posiada zbiory własne, na które składa się:

1. Księgozbiór biblioteki ogółem ponad 67 500 wol., w tym dla kierunku pielęgniarstwo - 3 125 tytułów.

2. W bieżącej prenumeracie jest 98 tytułów czasopism, w tym dla ocenianego kierunku 16 tytułów m.in. Anestezjologia i Intensywna terapia, Medycyna Rodzinna, Pielęgniarstwo XXI w, Pielęgniarstwo Polskie, Pielęgniarstwo Chirurgiczne, Problemy Pielęgniarstwa, Zdrowie Publiczne, Opieka Onkologiczna, Magazyn Pielęgniarki i Położnej.

Oprócz dostępu do tradycyjnych źródeł biblioteka umożliwia dostęp do 28 elektronicznych baz danych, w tym 13 dla kierunku *pielęgniarstwo*, w tym: Polska Bibliografia Lekarska; e-Publikacje Nauki Polskiej, IBUK Libra; EBSCO; Academic Search Complete; Health Source: Consumer Edition; Health Source: Nursing/Academic Edition; MasterFILE Premier; MEDLINE; Science Direct/ Elsevier; Scopus; SpringerLink; Web of Knowledge; Wiley Online Library. Istnieje też dostęp on – line do 34 czasopism medycznych polskich.

Biblioteka posiada także dostęp do elektronicznego systemu doc@med, który jest polskim systemem elektronicznego dostarczania dokumentów medycznych w formie kopii artykułów z czasopism polskich i zagranicznych znajdujących się w wersji drukowanej w zbiorach polskich bibliotek.

Biblioteka jest dostępna dla studentów od poniedziałku do soboty od 9 do 18.

Studenci mogą korzystać z komputerów w Bibliotece (24 stanowisk z dostępem do Internetu); w całej Uczelni działa sieć bezprzewodowa (WIFI). Uczelnia posiada zintegrowaną sieć komputerową, własne serwisy informacyjne i usługi sieciowe (www, ftp, poczta elektroniczna). Obiekty biblioteczne Uczelni są w pełni przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W podsumowaniu należy stwierdzić, iż baza dydaktyczna PWSZ w Suwałkach umożliwia osiągnięcie deklarowanych efektów kształcenia, w szczególności zapewniania dostępu do infrastruktury niezbędnej z uwagi na specyfikę kierunku.

Uczelnia zapewnia właściwe ze względu na cele kształcenia zaplecze do realizacji zadań klinicznych w zakładach opieki zdrowotnej na podstawie podpisanych odrębnych umów. Baza szpitalna i ambulatoryjna zapewnia studentom bezpieczne warunki pracy oraz poznanie jednostek chorobowych i wykonywanie procedur medycznych u dorosłych i dzieci zgodnie z programem nauczania.

W poprzedniej ocenie jakości kształcenia przeprowadzonej w roku 2008 nie było uwag dot. bazy dydaktycznej.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Wymagania dotyczące bazy dydaktycznej obejmującej pomieszczenia, jak i wyposażenie w sprzęt zapewniające realizację celów kształcenia na kierunku *pielęgniarstwo*, są spełnione. Uczelnia posiada Bibliotekę, której zasoby odpowiadają potrzebom kierunku. Biblioteka zapewnia dostęp do WBN i medycznych baz danych. Czas pracy biblioteki jest przystosowany do potrzeb studentów. Uregulowania wymagają zasady prowadzenia zajęć praktycznych i praktyk zawodowych.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim jednostka stwarza studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych oraz zdobycia wiedzy i umiejętności przydatnych w pracy naukowo-badawczej. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA obecni studenci nie potwierdzili przekazywania informacji związanych z możliwościami prowadzenia badań.

Kryterium tego nie oceniano

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego nie oceniano

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

Zasady rekrutacji na kierunku Pielęgniarstwo w PWSZ w Suwałkach należy ocenić pozytywnie. Zasady są powszechnie dostępne na stronie internetowej Uczelni. Zawarte procedury są przejrzyste i uwzględniają zasadę równych szans i nie wprowadzają dyskryminacji dla żadnej grupy kandydatów. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym studenci podkreślili, że wszystkie przepisy są dla nich zrozumiałe.

Warunki i tryb rekrutacji na studia I stopnia reguluje stosowna Uchwała Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach. Rekrutacja przebiega na ustaleniu pozycji kandydata na liście rankingowej na podstawie uzyskanych wyników matury. Brany pod uwagę jest jeden z następujących przedmiotów: biologia, chemia, fizyka, geografia lub wiedza o społeczeństwie oraz wybrany przez kandydata język obcy. W przypadku zdawania matury na poziomie rozszerzonym, wynik mnożony jest przez współczynnik 1,5.

Odrębne zasady rekrutacji obowiązują na studia pomostowe, czyli studia zawodowe na przeznaczone dla pielęgniarek, które posiadają świadectwo dojrzałości i ukończyły liceum medyczne lub szkołę policealną albo szkołę pomaturalną, kształcącą w zawodzie pielęgniarstwa na podstawie przepisów ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. *o zawodach pielęgniarki i położnej* (Dz. U. Nr 174, poz. 1039, z późn. Zm.) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 14 czerwca 2012 r. *w sprawie szczegółowych warunków prowadzenia studiów dla pielęgniarek i położnych, które posiadają świadectwo dojrzałości i ukończyły liceum medyczne lub szkołę policealną albo szkołę pomaturalną kształcącą w zawodzie pielęgniarki i położnej* (Dz. U. poz. 770).

Zgodnie z zaleceniami po poprzedniej kontroli przez ZO PKA obecnie nie przechowuje się dokumentów dotyczących postępowania kwalifikacyjnego osób studiów pomostowych w teczkę studenta.

Wymagania egzaminacyjne, forma i kryteria oceny poszczególnych przedmiotów zawarte są w sylabusach. Są one udostępniane studentom na pierwszych zajęciach dydaktycznych przez nauczycieli akademickich. Szczegółowe zasady zaliczenia dostępne są

również na stronie internetowej Uczelni. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym słuchacze podkreślili, że przedstawione zasady są ściśle przestrzegane, a ewentualna zmiana formy zaliczenia jest z nimi uzgadniana. Nauczyciele akademicy mają przydzielone godziny, kiedy są dostępni dla studentów na swoich dyżurach. Umożliwiają studentom również konsultację drogą elektroniczną, a niekiedy nawet telefoniczną.

Zdaniem studentów system oceny osiągnięć jest przejrzysty i obiektywny, pozwala właściwie realizować zakładane efekty kształcenia.

Pewne obawy budzą natomiast uregulowania zawarte w par. 18 ust. 1 Regulaminu Studiów dotyczące egzaminu komisyjnego. Duże wątpliwości powoduje stwierdzenie dotyczące możliwości starania się o egzamin komisyjny jedynie po egzaminie poprawkowym. Studenci powinni mieć możliwość ubiegania się o egzamin komisyjny w każdym przypadku, gdy pojawia się zastrzeżenie, co do przebiegu lub sposobu oceniania pracy. Zasadne byłoby również bardziej szczegółowe sformułowanie dotyczące zapisu na temat kwestionowania zasadności uzyskanej oceny. Z punktu widzenia formalnego egzamin komisyjny powinien być umożliwiany studentom, którzy zgłosili zastrzeżenia, co do formy lub przebiegu, a także stwierdzenia braku obiektywizmu sprawdzającego. Należy pamiętać, że egzamin komisyjny nie powinien być traktowany przez studentów, jako dodatkowy termin, który umożliwi im zaliczenie przedmiotu w przypadku uzyskania niskiej oceny wynikającej z braku odpowiedniej wiedzy.

Uczelnia umożliwia studentom wizytowanego kierunku wyjazdy na wymiany zagraniczne w ramach programu Erasmus. PWSZ w Suwałkach posiada podpisane umowy partnerskie z Ośrodkami Akademickimi w Europie. Sam system informacyjny służący rozpowszechnianiu wiedzy o programach wymiany funkcjonuje w pełni prawidłowo. Jednakże zainteresowanie studentów mobilnością jest znikome. Główną przyczyną tego problemu są pobudki finansowe. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym wiele osób podkreśliło, że taki wyjazd jest dla nich zdecydowanie zbyt kosztowny. Dodatkowo pojawiają się obawy związane z wyrównaniem różnic programowych po powrocie na macierzystą Uczelnię, a także barierami językowymi, które napotkają wyjeżdżających. W trakcie wizytacji studenci wskazali, że poziom nauki języków obcych jest niewystarczający i nie spełnia ich oczekiwań. Głównym zarzutem był obligatoryjny udział w zajęciach z języka angielskiego. Mimo, że niektóre osoby nie uczyły się wcześniej tego języka, nie miały możliwości innego wyboru. Pojawiły się również głosy wskazujące na brak zajęć wyrównujących różny poziom wiedzy. Z uwagi na skupienie nad niemieckim rynkiem pracy wiele osób byłaby zainteresowana nauczaniem właśnie tego języka. Władze Uczelni umożliwiają jednak studentom naukę języka niemieckiego w ramach programów europejskich, dzięki pozyskanym przez Biuro Karier funduszom.

Studenci studiów pomostowych nie są zainteresowani wskazując na tryb studiów oraz łączenie studiów z pracą zawodową i rodziną. Należy podkreślić, że o wiele liczniejsza grupa osób zainteresowana jest wyjazdami w ramach zawodowych praktyk i staży zagranicznych.

Uczelnia chętnie współpracuje z Ośrodkami Akademickimi na Litwie. W 2011 roku w ramach projektu „Między Czarną Hańczą a Niemnem – wspólna przyszłość teraźniejszość i przeszłość” zrealizowanego ze środków Polsko – Litewskiego Funduszu Wymiany Młodzieży, PWSZ w Suwałkach zorganizowała wymianę młodzieży polsko - litewskiej. Jej głównym celem była integracja młodzieży z Polski i Litwy, wypracowanie wspólnego dialogu oraz nawiązanie kontaktów i przełamanie istniejących stereotypów. Niewątpliwie to dobry pomysł na

poznanie się młodzieży dwóch krajów, przełamanie barier i uprzedzeń. Warto, aby Uczelnia w dalszym ciągu propagowała i inicjowała tego typu przedsięwzięcia. Tym samym w pełni wykorzystując do tego swoje położenie geograficzne.

Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym PKA obecni byli studenci I i II roku, którzy wykazali się dużą świadomością na temat systemu punktów ECTS. Zgromadzeni wskazali, że w ich ocenie punktów ECTS przypisana do danego przedmiotu odzwierciedla nakład ich pracy potrzebny do osiągnięcia określonych efektów kształcenia. Uzyskane informacje najczęściej pochodziły od Opiekunów Dydaktycznych, którzy starają się zapoznawać studentów z niezbędnymi pojęciami oraz możliwościami. Studenci są również informowani o potencjale, jakie umożliwia Europejski System Transferu Punktów względem mobilności studenckiej. Należy jednak podkreślić, że jedynie nieliczny odsetek osób deklaruje zainteresowanie wyjazdem. Wśród powodów braku zainteresowania najczęściej wskazywano wysokie koszty związane z utrzymaniem, bariery językowe oraz obszerny program kształcenia. Pojawia się obawa, że po powrocie różnica programowa uniemożliwi terminowe zaliczenie etapu studiów.

System opieki naukowej i dydaktycznej

Studenci pozytywnie oceniają system opieki naukowej i dydaktycznej. Nauczyciele akademicy są dla nich dostępni w trakcie wyznaczonych, cotygodniowych konsultacji. W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym studenci zwrócili uwagę na dostępność kadry naukowej poza wyznaczonymi godzinami zajęć oraz konsultacji – za pośrednictwem poczty elektronicznej, a niekiedy rozmowy telefonicznej. Również Władze Instytutu pełnią dyżury, w trakcie, których są dostępni dla studentów wymiar czasowy prowadzonych konsultacji został uznany za wystarczający. Należy dodać, że studenci posiadają dostęp do wszystkich niezbędnych wiadomości poprzez stronę internetową Uczelni. Ponadto wszelkie informacje mogą uzyskać w Dziekanacie lub za pomocą gablot informacyjnych umieszczonych na terenie placówki.

Wszelkie informacje dotyczące przedmiotów studenci mogą uzyskać dzięki sylabusom. Zawierają one efekty kształcenia, treści kształcenia, metody weryfikacji osiągnięć studenta oraz literaturę podstawową i uzupełniającą. Zdaniem studentów jest to pomocne narzędzie, jednak większość z nich nie sięga po nie. Wystarczająca okazuje się wiedza przekazana w tym temacie przez kadrę dydaktyczną. W ocenie studentów zalecana literatura pozwala na zdobycie niezbędnych informacji. Materiały są również często przesyłane na grupowe adresy e-mail, dzięki temu każdy student ma możliwość zapoznania się z nimi.

Harmonogram zajęć oraz obciążenie semestralne zostały przez studentów ocenione pozytywnie.

Opiekunowie Dydaktyczni danego roku są odpowiedzialni za przekazanie uczestnikom studiów najistotniejszych informacji dotyczących sposobu funkcjonowania placówki, a także udzielają pomocy w sprawach, w których zwracają się do nich studenci. Ich szczegółowe kompetencje zostały zawarte w par. 9 Regulaminu Studiów w PWSZ w Suwałkach. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym wielokrotnie podkreślano i doceniano ich rzeczywisty wkład w wykonywaną pracę. Warto mieć na uwadze, że większość wiadomości dotyczących praw i obowiązków studenta uzyskiwana jest od Opiekunów Dydaktycznych, a także Władz Instytutu. Co za tym idzie szkolenie, o którym mowa w art. 170 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym w głównej mierze przeprowadzane jest przez Uczelnię bez znacznego

zaangażowania ze strony Samorządu Studenckiego. Ponadto studenci odbywają szkolenie biblioteczne oraz BHP.

Studenci, za zgodą Dyrektora Instytutu, mają możliwość studiowania według indywidualnego planu studiów i programu nauczania. Warunkiem uzyskania indywidualizacji procesu kształcenia jest ukończenie pierwszego roku studiów, ze szczególnie dobrymi wynikami w nauce. Warto dodać, że studenci z niepełnosprawnością mają taką możliwość już w pierwszym roku studiów. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym niewielka część uczestników wiedziała o możliwości indywidualnego toku nauki.

Zasady dyplomowania są znane studentom wizytowanego kierunku. Na spotkaniu z Zespołem Oceniającym zwrócili uwagę na dowolność wyboru promotora, o ile ten posiada wolne miejsca w grupie seminaryjnej. Jednogłośnie stwierdzono, że żadna z osób nie spotkała się z problemem dotyczącym możliwości wyboru tematu pracy dyplomowej.

Godziny otwarcia działów odpowiedzialnych za obsługę studentów są dostosowane do potrzeb studenckich. Bardzo pozytywnie oceniono kompetencje raz podejście do interesariuszy pracowników.

W trakcie spotkania z Zespołem Oceniającym studenci zwrócili uwagę na odpowiednią pomoc Władz Instytutu w przypadku występujących problemów oraz nieprawidłowości. Każda zgłaszana kwestia jest rozpatrywana indywidualnie oraz w ramach możliwości na korzyść studentów.

System pomocy materialnej

Przyznawanie świadczeń pomocy materialnej odbywa się na podstawie Zarządzenia Rektora nr 8 PWSZ w Suwałkach z dnia 21 października 2014 roku określającego Regulamin przyznawania pomocy materialnej studentom. Został on opracowany w porozumieniu z Samorządem Studenckim.

Studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych mogą ubiegać się w ramach środków z funduszu pomocy materialnej o następujące świadczenia: stypendium socjalne, które może być zwiększone z tytułu zamieszkania w Domu Studenta lub w innym obiekcie, stypendium specjalne dla osób z niepełnosprawnością, stypendium rektora dla najlepszych studentów oraz zapomogi. Przewidywane formy pomocy materialnej są zgodne z art. 173 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Podziału dotacji ze środków funduszu pomocy materialnej dokonuje Rektor w porozumieniu z przedstawicielami samorządu zgodnie z art. 174 ust. 2 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Podział uwzględnia również zgodną z art. 174 ust. 4 proporcję między stypendiami socjalnymi a stypendiami Rektora dla najlepszych studentów. Na wniosek Samorządu Studenckiego przyznawaniem pomocy materialnej zajmują się instytutowe komisje stypendialne, których większość stanowią przedstawiciele studentów, co jest zgodne z art. 176 ust. 3 oraz art. 177 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. W zakresie postępowań odwoławczych, właściwa jest odwoławcza komisja stypendialna, której skład również uwzględnia większość przedstawicieli studentów.

Wszystkie informacje dotyczące przyznawania pomocy materialnej oraz stypendium rektora dla najlepszych studentów są udostępniane na stronie internetowej Uczelni oraz na tablicach informacyjnych. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym studenci pozytywnie ocenili przejrzystość procedur przyznawania świadczeń stypendium socjalnego oraz stypendium specjalnego dla osób z niepełnosprawnością, a także podkreślili, że w razie

ewentualnych pytań i niejasności mogą liczyć na pomoc pracowników obsługi administracyjnej.

Pewne wątpliwości budzi jednak kwestia przyznawania stypendium Rektora, zwłaszcza za osiągnięcia naukowe. Studenci podkreślili, że nie w pełni znane im są kryteria przyznawania punktów za poszczególne osiągnięcia.

Studenci pozytywnie oceniają zaplecze socjalne Uczelni. Podkreślają, że opłaty za zamieszkanie w Domu Studenckim są stosunkowo niskie, a warunki, w których mieszkają są na bardzo wysokim poziomie. Warto wyróżnić, że placówka przewiduje specjalne ulgi w wysokości opłat dla osób aktywnie działających na rzecz środowiska akademickiego, w tym członków Samorządu Studenckiego.

Działalność wspierająca rozwój zawodowy, kulturowy i społeczny

W odniesieniu do wspierania rozwoju zawodowego, kulturowego i społecznego studentów, działalność PWSZ W SUWAŁKACH należy ocenić pozytywnie. Władze Uczelni są przychylne inicjatywom studentów oraz chętnie je wspierają, również finansowo.

W Uczelni działa Samorząd Studencki, który funkcjonuje na podstawie Regulaminu Samorządu Studenckiego PWSZ w Suwałkach. Zajmuje się on m.in. animacją życia kulturalnego instytucji. Organom Samorządu zostało udostępnione pomieszczenie, wyposażone w przydatne do pracy materiały oraz sprzęt biurowy. Przedstawiciele środowiska studenckiego podkreślają, że Władze wspierają prowadzone przez nich inicjatywy i starają się udzielać im dodatkowego wsparcia.

Przy Instytucie Ochrony Zdrowia działa Koła Naukowe Pro Medica, zrzeszające studentów różnych kierunków medycznych. Głównym jego celem jest rozwijanie zainteresowań i pogłębianie wiedzy wśród słuchaczy w dziedzinie opieki pielęgniarskiej oraz problematyki zdrowia i choroby. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym członkowie koła pozytywnie ocenili jego pracę, a także zaangażowanie opiekuna naukowego. Władze Instytutu również wspierają działalność młodych badaczy, dofinansowane są wyjazdy na hospitacje oraz konferencje naukowe. Należy również wspomnieć, że dokumentacja koła jest kompletna (obejmuje m.in. władze statutowe, listę członków, sprawozdania z działalności).

Akademickie Biuro Karier zajmuje się promocją i aktywizacją zawodową absolwentów i studentów. Do jego głównych zadań należy przede wszystkim pomoc w poruszaniu się po konkurencyjnym rynku pracy, a także wsparcie w wyborze odpowiedniej ścieżki kariery oraz kontakt z pracodawcami. Biuro prowadzi bazę ofert pracy, staży czy praktyk. Ponadto umożliwia indywidualne konsultacje z zakresu poradnictwa zawodowego. Dodatkowo stara się pozyskiwać fundusze na realizację projektów unijnych, które skierowane są zarówno do studentów, jak i mieszkańców Suwalszczyzny. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym obecni studenci ocenili, że działania Biura są widoczne. Jednocześnie podkreślili, że nie korzystają zbyt często z oferowanych przez nie usług. Wszystkie informacje na temat jego działalności udostępniane są za pomocą strony internetowej Uczelni.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego w pełni

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, zrozumiałe. O zakwalifikowaniu na studia decyduje konkurs świadectw maturalnych. Limity rekrutacji ustalone są na podstawie uchwałą Senatu Uczelni.

2). Obowiązujący w Uczelni system weryfikacji osiągnięć zapewnia realizację założonych efektów kształcenia. Studenci są we właściwy sposób informowani o wymaganiach egzaminacyjnych oraz formie i sposobie zaliczania przedmiotów.

3). Uczelnia zapewnia możliwość mobilności studenckiej, jednak większość osób nie korzysta z oferowanych możliwości uczestniczenia w wymianach międzynarodowych.

4) System opieki naukowej, dydaktycznej oraz materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu oraz zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia w PWSZ w Suwałkach funkcjonuje na dwóch poziomach: Uczelnianym (Komisja ds. Jakości Kształcenia) i Instytutowym (Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia). Działalność systemu została określona w Uchwale nr 11/2014 Senatu PWSZ w Suwałkach z dnia 25 marca 2014 roku. W skład komisji wchodzi nauczyciele prowadzący zajęcia na danym kierunku studiów, studenci, przedstawiciel pracodawców i inne osoby wskazane przez Rektora lub Dyrektora Instytutu. Założenie działalności systemu uwzględnia szeroki zakres oceny procesu kształcenia, w tym: ocenę efektów kształcenia, analizę oceny zajęć dydaktycznych dokonywanych przez studentów, analizę zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy i ocenę infrastruktury dydaktycznej. Przyjęte założenia nie znajdują w pełni potwierdzenia w dokumentacji działalności Komisji. Z informacji uzyskanych od nauczycieli wchodzących w skład komisji wynika, że dotychczas koncentrowano się na analizie oceny zajęć dydaktycznych przez studentów, natomiast nie dokonywano weryfikacji efektów kształcenia, oceny prac dyplomowych, analizy wyników nauczania, analizy wyników egzaminu dyplomowego. Komisja Instytutowa planuje weryfikację efektów kształcenia na podstawie gromadzonych (przez poszczególnych nauczycieli) danych odnośnie procesu nauczania w postaci: sprawozdań z ćwiczeń laboratoryjnych, dzienników i sprawozdań z praktyk, sprawozdań z zajęć terenowych, sprawdzianów cząstkowych, pisemnych prac z kolokwium, pisemnych egzaminów, prac zaliczeniowych, prac projektowych oraz oceny adekwatności wymagań stawianych pracom dyplomowym do celów programu kształcenia i zakładanych efektów kształcenia.

W przyjętych założeniach prac Komisji ds. Jakości Kształcenia nie uwzględniono wielu ważnych obszarów w doskonaleniu procesu dydaktycznego, w tym między innymi: oceny miejsc realizacji kształcenia praktycznego, oceny przygotowania studentów dokonywanej przez przyszłych pracodawców, analizy losów absolwentów studiów, mobilności studentów, oceny bazy w kontekście wyposażenia pracowni specjalistycznej w sprzęt niezbędny do uczenia umiejętności praktycznych, czy oceny satysfakcji studentów.

Zespół ds. Jakości Kształcenia na kierunku pielęgniarstwo planuje prowadzenie analizy osiąganych efektów kształcenia po zakończeniu każdego semestru, a na koniec roku akademickiego przygotowanie oceny, którą będzie przedkładać Dyrektorowi Instytutu. Dyrektor Instytutu raz w roku ma obowiązek przedstawiać Radzie Instytutu ocenę efektów kształcenia na każdym kierunku prowadzonym w Instytucie. Wyniki tej oceny będą stanowić podstawę doskonalenia jakości kształcenia. Opis procedur określania efektów kształcenia zawarty jest w „Wytocznych dla Rad Instytutów w sprawie warunków jakim powinny

odpowiadać plany studiów i programy kształcenia na studiach I stopnia w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach” zatwierdzonych Uchwałą Nr 29 Senatu PWSZ w Suwałkach z dnia 20 marca 2012r.

Działania skierowane na zapewnienie jakości kształcenia prowadzone na kierunku pielęgniarstwo obejmują: hospitacje zajęć prowadzonych przez nauczycieli, z których wnioski służą do sporządzenia okresowej oceny pracownika; ocenę zajęć dydaktycznych dokonywaną przez studentów przeprowadzaną w formie ankiety papierowej po zakończeniu zajęć z danego przedmiotu. Każdy nauczyciel podlega ocenie ankietyzacyjnej w każdym roku akademickim. Plan hospitacji i jej przeprowadzenie jest w gestii Dyrektora Instytutu. W ocenie zespołu wizytującego hospitacja zajęć dydaktycznych prowadzona przez Dyrektora Instytutu nie posiadającego doświadczenia praktycznego i dorobku naukowego z obszaru nauk medycznych, nauk o zdrowiu i kulturze fizycznej budzi pewne wątpliwości.

Z procesu ankietyzacji jest sporządzane na zakończenie każdego semestru zbiorcze zestawienie, z którym zapoznawana jest Rada Instytutu. Z wynikami ankietyzacji zapoznawani są również nauczyciele, a w sytuacjach uzyskania przez nich niskich wyników rozmowę przeprowadza Dyrektor Instytutu.

Szczegółowa analiza wyników ankiet studenckich oraz hospitacji jest podstawą do analizy i weryfikacji metod kształcenia na poszczególnych przedmiotach. Mechanizmy monitorowania, analizy i weryfikacji stosowanych metod dydaktycznych obejmują wszystkie formy dydaktyczne, przez co pozwalają na pełną analizę pod kątem jakości nauczania. Działania te pozwalają również na wskazanie obszarów procesu dydaktycznego, które wymagają usprawnienia. Opis procedur określania efektów kształcenia zawartych we wspomnianych powyżej wytycznych (Uchwała Nr 29 Senatu PWSZ w Suwałkach z dnia 20 marca 2012r.) nie jest dostępny na stronach internetowych uczelni (<http://pwsz.suwalki.pl/>). Działania WSZJK nie są publikowane na stronach internetowych uczelni (<http://pwsz.suwalki.pl/>).

Wykładowcy zatrudnieni w PWSZ im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach poddawani są również okresowej ocenie nauczycieli akademickich. Ocena jest przeprowadzana po odpowiednim zarządzeniu Rektora. Za jej przeprowadzenie odpowiada Rada Instytutu, która powołuje Instytutową Komisję Oceniającą wyznaczając termin przeprowadzenia poszczególnych czynności oceniających. Ostatnia ocena miała miejsce na początku roku akademickiego 2012/2013 i obejmowała lata akademickie 2010/2011 – 2011/2012. W arkuszu oceny poszczególni pracownicy opisują swoją działalność dydaktyczną, naukową i organizacyjną. W arkuszu oceny znajduje się również opinia Dyrektora Instytutu, a także wyniki badań ankietowych przeprowadzanych wśród studentów oraz wyniki hospitacji zajęć. Komisja oceniająca analizuje następnie arkusz oceny i na podstawie przedstawionych danych ocenia danego nauczyciela akademickiego. Wyniki oceny są następnie przedstawiane pracownikowi. Nauczyciele, którzy zostali najwyżej ocenieni są typowani do nagród przyznawanych przez Rektora. Natomiast z nauczycielami uzyskującymi najniższe oceny, Dyrektor Instytutu przeprowadza rozmowy wyjaśniające i może przeprowadzić ponowną ocenę nauczyciela.

W zapewnieniu jakości kształcenia na kierunku pielęgniarstwo uczestniczą nauczyciele i studenci. Monitorowanie realizacji efektów kształcenia leży w kompetencji nauczycieli akademickich, zgodnie z procedurami określonymi w sylabusach poszczególnych przedmiotów oraz w kompetencji Kierunkowego Zespołu Oceny Jakości Kształcenia. Na

początku danego roku akademickiego każdy z wykładowców ma obowiązek przedłożenia w Instytucie sylabusu przedmiotu, za realizację którego jest odpowiedzialny.

Samorząd Studencki opiniuje najważniejsze akty prawne dotyczące kwestii studenckich, w tym regulamin studiów oraz regulamin przyznawania świadczeń pomocy materialnej. Studenci zasiadający w Radzie Instytutu mają możliwość wyrażania swoich opinii oraz zgłaszania wszelkich uwag w czasie trwania posiedzenia. Władze Instytutu liczą się z głosem przedstawicieli środowiska studenckiego i uwzględniają ich uwagi. Należy uwzględnić, że wśród zawartej dokumentacji przedstawione zostały opinie samorządu odnoszące się do procesu kształcenia (m.in. program kształcenia, plan studiów, harmonogram sesji egzaminacyjnej).

Studenci biorą udział w pracach Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Ich zadaniem jest współtworzenie wraz z Władzami Uczelni odpowiedniej strategii rozwoju Instytutu.

Zarówno przedstawiciele samorządu, jak i sami studenci bardzo dobrze oceniają swoją sytuację na Uczelni. Podkreślają, że Władze Instytutu są otwarte na współpracę oraz wspierają inicjatywy studenckie. Również Uczelnia docenia wkład pracy studentów. Jednocześnie trzeba podkreślić, że ich aktywność w działania mające na celu doskonalenie procesu kształcenia jest znikoma. Głównie opiera się na opiniowaniu pism oraz uczestniczeniu w posiedzeniach. Środowisko studenckie rzadko zgłasza jakiegokolwiek postulaty przyczyniające się do poprawy procesu kształcenia, jednakże PWSZ w Suwałkach w pełni im to umożliwia. Należy również wskazać, że studenci są zadowoleni z rozwiązań proponowanych przez Władze Uczelni.

Ankieta ewaluacyjna oceniająca pracę nauczyciela akademickiego oraz ocena przedmiotu przeprowadzana jest w wersji papierowej po zakończeniu semestru. Ocenie podlegają wszyscy nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia. Ankieta składa się z 10 pytań zamkniętych, a także jednego pytania otwartego. Celem ankietyzacji jest wykrycie złych praktyk stosowanych przez nauczycieli akademickich. Kwestionariusz ankiety należy ocenić pozytywnie. Pytania sformułowane są w przejrzysty i zrozumiały. Odsetek wypełnionych ankiet utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie – blisko 100%.

Proces ankietyzacji stanowi integralną część systemu zapewniania jakości. Podczas spotkania z Zespołem Oceniającym studenci byli świadomi celu ankietyzacji. Dostrzegają oni również skuteczność tego procesu. Uczelnia stara się, aby wyniki ankiet miały wpływ na poprawę procesu kształcenia. W tym celu Władze Instytutu prowadzą rozmowy z nauczycielami dydaktycznymi, a także ankiety mają znaczący wpływ przy ogólnej ocenie pracy nauczyciela. Warto jednak zwrócić uwagę na pojawiające się głosy dotyczące procesu realizacji wypełniania ankiet. Zdarza się, że ich uzupełnienie jest realizowane przed sesją egzaminacyjną w obecności nauczyciela prowadzącego dany przedmiot, co w ocenie studentów nie gwarantuje im pełnej dyskrecji. Wśród niektórych studentów istnieje obawa, iż podczas egzaminu prace osób, które nisko oceniły dane zajęcia dydaktyczne nie będą oceniane sprawiedliwie. Warto zwrócić uwagę, aby ankiety wypełniane były dopiero po sesji egzaminacyjnej, a cały proces został przeprowadzony przez pracownika administracji lub starostę danego roku. W opinii studentów takie praktyki pozwolą im poczuć się w pełni anonimowo.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+/-	+		-	+/-
umiejętności	+/-	+/-	+		-	-
kompetencje społeczne	+/-	+/-	+		-	-

- +** - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
+/- - budzi zastrzeżenia - pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia
- - nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego znacząco

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1). Założenie działalności wewnętrznego systemu zapewniania jakości uwzględnia szeroki zakres oceny procesu kształcenia, w tym: ocenę efektów kształcenia, analizę oceny zajęć dydaktycznych dokonywanych przez studentów, analizę zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy i ocenę infrastruktury dydaktycznej. Przyjęte założenia nie znajdują w pełni potwierdzenia w dokumentacji działalności Komisji. Hospitacja zajęć dydaktycznych prowadzona przez Dyrektora Instytutu nie posiadającego doświadczenia praktycznego i dorobku naukowego z obszaru nauk medycznych, nauk o zdrowiu i kulturze fizycznej budzi pewne wątpliwości.

2). Uczelnia tworząc system zapewniania jakości kształcenia zaangażowała studentów bezpośrednio w działania mające na celu doskonalenie procesu kształcenia. Studenci w liczbie nie mniejszej niż 20% w odniesieniu do ogólnej liczby składu uczestniczą w posiedzeniach Rady Instytutu oraz komisji zajmujących się jakością kształcenia. Proces ankietyzacji umożliwiający studentom ocenę kadry dydaktycznej działa prawidłowo.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniające	w pełni	znaczące	częściowe	niedostateczne
1	koncepcja rozwoju kierunku			X		

2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów			X		
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych ¹					
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			
8	wewnętrzny system zapewnienia jakości			X		

W Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. prof. Edwarda Szczepanika w Suwałkach na kierunku *pielęgniarstwo* proces kształcenia jest ukierunkowany na praktyczny aspekt opieki pielęgniarskiej. Działania dydaktyczne zmierzają do rozwoju aktywności studentów oraz pogłębiania ich motywacji do samokształcenia, przy zachowaniu kontroli aby proces ten odbywał się w atmosferze rzetelnej pracy, szacunku, życzliwości i zaufania, zgodnie z ogólnoludzkimi zasadami etyki.

Cele związane ze współpracą z interesariuszami zewnętrznym są zbieżne z misją rozwoju uczelni. W przedstawionej misji uczelni czytamy, że "jako instytucja publiczna jest wierna podstawowym celom wskazanym w 2005 r. przez jej założycieli: „Zdobyć zawód, podjąć pracę, zarobić na godne życie, być szczęśliwym- to cele, do jakich dąży większość młodych ludzi. Marzenia młodych ludzi o swojej przyszłości, w każdym miejscu Rzeczypospolitej przekładają się na rzeczywiste dążenia i działania. Tak jest również na Suwalszczyźnie. W realizacji tych szczytnych celów uczestniczą różne instytucje, których obowiązkiem jest stworzyć młodzieży właściwe warunki do kształcenia się, a później możliwości podjęcia pracy”.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia został wprowadzony zarówno na Uczelni jak i na kierunku, w ramach tych działań powołane zostały odpowiednie komisje z

¹ Ocena obligatoryjna jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

przypisanymi konkretnymi zadaniami. W ocenie Zespołu Oceniającego PKA struktura wewnętrznego systemu zapewnienia jakości nie jest przejrzysta, szczególnie nie jest dopracowana skuteczność działań naprawczych i korygujących. Dlatego Zespół Oceniający PKA rekomenduje:

1. Przeanalizowanie koncepcji kształcenia ze względu na brak jednoznacznego określenia możliwości kreowania rozwoju absolwentów studiów oraz innowacyjnej oferty kształcenia.
2. Ze względu, że w przyjętej koncepcji kształcenia uwzględniono udział interesariuszy zewnętrznych tj. przedstawiciele zakładów opieki zdrowotnej, samorządu zawodowego i władz lokalnych ZO PKA proponuje wdrożenie działań potwierdzających ich rzeczywisty udział w tworzeniu koncepcji kształcenia na kierunku pielęgniarstwo. Większe powinno być zaangażowanie studentów w procesie określania koncepcji kształcenia i rozwoju kierunku. Programy i plany kształcenia powinny być opiniowane pisemnie zgodnie z przepisami Ustawy, wskazane jest rozszerzenie opinii o merytoryczne ich uzasadnienie.
3. Wprowadzenie działań mających na celu zwiększenie wśród studentów wizytowanego kierunku ich zaangażowania w pracach nad koncepcją kształcenia. Obecnie studenci nie mają świadomości na temat możliwości uczestniczenia w koncepcji kształcenia
4. Wprowadzenie mechanizmów naprawczych ze względu na brak w chwili obecnej obiektywnych kryteriów oceny efektów kształcenia w zakresie umiejętności, głównie w obszarze kształcenia praktycznego oraz kompetencji społecznych uniemożliwia ich weryfikację.
5. Przeanalizowanie dotychczasowych form zajęć dydaktycznych i metod kształcenia, obecnie nie zostały one prawidłowo dobrane w celu osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla każdego przedmiotu. Obecnie realizowany program studiów uniemożliwia osiągnięcia każdego z określonych celów oraz ogólnych i szczegółowych efektów kształcenia, a także uzyskania zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta
6. Przeanalizowanie zatwierdzonego programu praktyk studenckich. W obecnym stanie proces nauczania, wymiar godzin dydaktycznych oraz terminy realizacji są niespójne z celami określonymi dla tych praktyk – np.: opieka nad dzieckiem powinna być realizowana w oddziale pediatrycznym, a nie na oddziale neonatologicznym.
7. Formy zajęć dydaktycznych i metody kształcenia nie zostały prawidłowo dobrane w celu osiągnięcia efektów kształcenia określonych dla każdego przedmiotu. – np.: Farmakologia w I semestrze I roku studiów; Pediatria i pielęgniarstwo pediatrycznego na roku II; Położnictwo, ginekologia i pielęgniarstwo położniczo-ginekologicznego, na roku III; Podstawowa opieka zdrowotna cz. II pielęgniarstwo rodzinne .
8. Przeanalizowanie możliwości finansowej wspierania pracowników w ich dokonaniach naukowych (np. pokrywając m.in. kosztów awansów naukowych). Wprowadzenie w obszarach możliwych do realizacji wymianę naukową z innymi jednostkami badawczymi zarówno w kraju, jaki za granicą.
9. Wyjaśnienie stanu prawnego prowadzenia przez nauczycieli akademickich zajęć praktycznych w pozaczelniowych jednostkach służby zdrowia.

10. Przeanalizowanie doboru nauczycieli akademickich do realizacji przedmiotów - nie zawsze uwzględniane są posiadane przez nich kwalifikacje, które to kwalifikacje winny być adekwatne do realizowanych zajęć.
11. Przeanalizowanie zasad prowadzenia hospitacji zajęć dydaktycznych. Obecnie hospitacje prowadzone są przez osobę nie posiadającą doświadczenia praktycznego i dorobku naukowego z obszaru nauk medycznych, nauk o zdrowiu i kulturze fizycznej - budzi pewne wątpliwości.
12. Przeanalizowanie stosowanych technik realizacji wypełniania ankiet. Zdarza się, że ich uzupełnienie jest realizowane przed sesją egzaminacyjną w obecności nauczyciela prowadzącego dany przedmiot - co w ocenie studentów nie gwarantuje im pełnej dyskrecji.
13. Przeanalizowanie dotychczasowych zasad przyznawania stypendium Rektora, zwłaszcza za osiągnięcia naukowe. Studenci podkreślają, że nie są w pełni im znane kryteria przyznawania punktów za poszczególne osiągnięcia.

Przewodniczący Zespołu oceniającego:

Dr hab. n. med. Jerzy G. Wójtowicz

działania:

Kryterium 3:

Wprowadzono przygotowania mające na celu wprowadzenie nauczania z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. W chwili obecnej działania te dotycząc przedmiotu „zdrowie publiczne”, działania naprawcze uwzględniły przeredagowanie sylabusu przedmiotu, uwzględnienie dokładnej liczby godzin prowadzonych w formie e-learningu, ich zakres tematyczny oraz uzyskane efekty kształcenia. Szczegółowe zasady prowadzenia zajęć w formie e-learning przedstawiono w Zarządzeniu Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach nr 11/2015 z dnia 5 marca 2015r.

Dokonano weryfikacji i aktualizacji Regulaminu zajęć praktycznych i praktyk zawodowych z wprowadzeniem obiektywnych kryteriów oceny efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji społecznych – zatwierdzone przez Radę Instytutu Ochrony Zdrowia PWSZ w Suwałkach w dniu 24 lutego 2015r. (protokół nr 19/2015 z posiedzenia Rady IOR). Zmiany w programie praktyk studenckich będą obowiązywać od roku akademickiego 2015/2016.

Dokonano analizy programu i planu studiów pod kątem form zajęć dydaktycznych, metod kształcenia oraz kolejności realizacji efektów kształcenia – zmiany te będą obowiązywać od roku akademickiego 2015/2016.

Dyrekcja IOZ zwróciła się do Rektora PWSZ w Suwałkach o wyrażenie zgody na zmniejszenie liczebności grup studenckich na kierunku „pielęgniarstwo” i dostosowanie ich do Uchwały nr 8/II/06 z dnia 23 marca 2006r. Krajowej Rady Akredytacyjnej Szkolnictwa

Medycznego. Działania te mają być realizowane od semestru letniego roku akademickiego 2014/2015 do odwołania.

W związku z tymi działaniami zmieniono stopień spełnienia kryterium 3 ze „znacząco” na „w pełni”.

Kryterium 8.

Na posiedzeniu Rady IOZ w dniu 27 stycznia 2015r. (protokół nr 18/2015 z posiedzenia Rady IOZ) zwiększono liczbę przedstawicieli studentów w składzie Komisji Programowej oraz Zespołu do spraw Jakości Kształcenia, wprowadzono po jednym reprezentancie studentów z każdego roku studiów.

Wprowadzone będą cykliczne spotkania z interesariuszami zewnętrznymi w miesiącach marcu i wrześniu każdego roku akademickiego w celu pozyskania opinii środowiska.

Hospitacje zajęć dydaktycznych na kierunku „pielęgniarstwo” są aktualnie prowadzone przez osoby posiadające doświadczenie praktyczne i dorobek naukowy w obszarze nauk medycznych, nauk o zdrowiu i kulturze fizycznej. Osoby te są wyznaczane do prac w zespołach hospitacyjnych przez dyrektora IOZ PWSZ w Suwałkach.

Od roku akademickiego 2015/2016 w mechanizmach przydzielania przedmiotów do realizacji przez poszczególnych nauczycieli akademickich zostanie zwrócona szczególna uwaga na zgodność kwalifikacji wykładowców z realizowanymi zajęciami.

W związku z tymi działaniami zmieniono stopień spełnienia kryterium 8 ze „znacząco” na „w pełni”.

Tabela nr 3

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
program studiów		X			
wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			

